

Värmlandsrådet 2026

Ingvar Nilsson

1

Utmaningen i stort

- UTANFÖRSKAP
- FOLKHÄLSA
- KOMPETENSFÖRSÖRJNING
- HUR SER DET UT
- VARFÖR BLEV DET SÅ
- VAD GÖRS
- VAD KAN **VI** GÖRA
- DET ÄR **INTE** KÖRT

NATIONELLT/MEDIA

KRIS/VÅLD/GÄNG

HÅRDARE TAG, REPRESSIVT

ÅTGÄRDA

POLARISERING

MAKT, KONTROLL

NYANLÄNDA ETT PROBLEM/KOSTNAD

LOKALT/MÄNNISKOR

DET MESTA FUNKAR

FRÄMJANDE, FÖREBYGGANDE

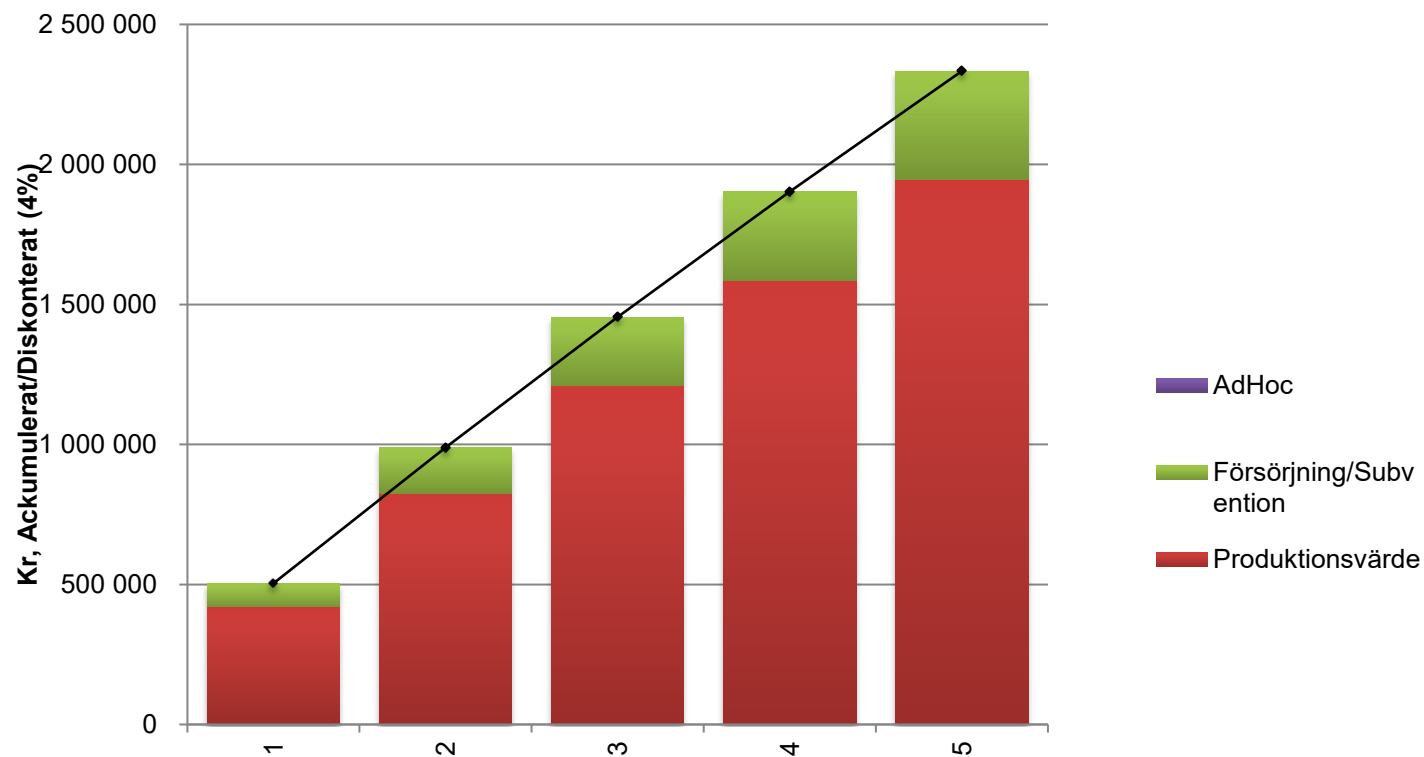
FÖRHINDRA

SAMVEERKAN

LEGITIMITET

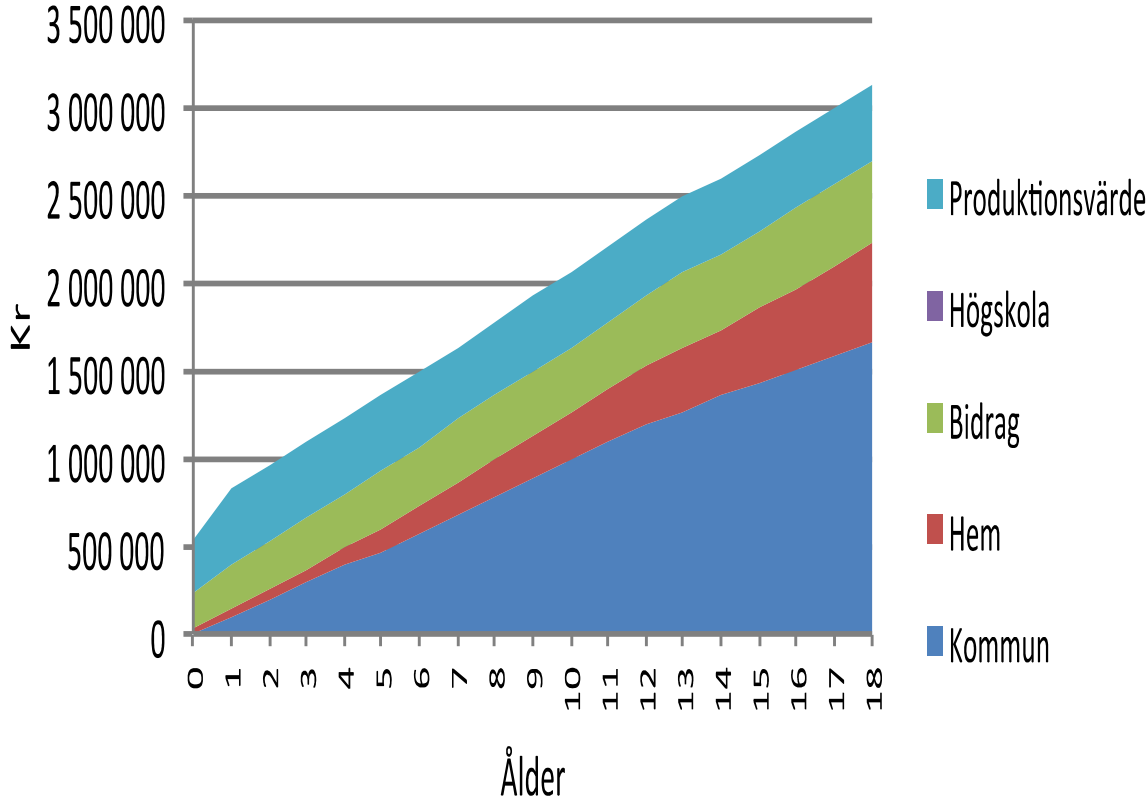
NYANLÄNDA EN TILLGÅNG/EN INVESTERING

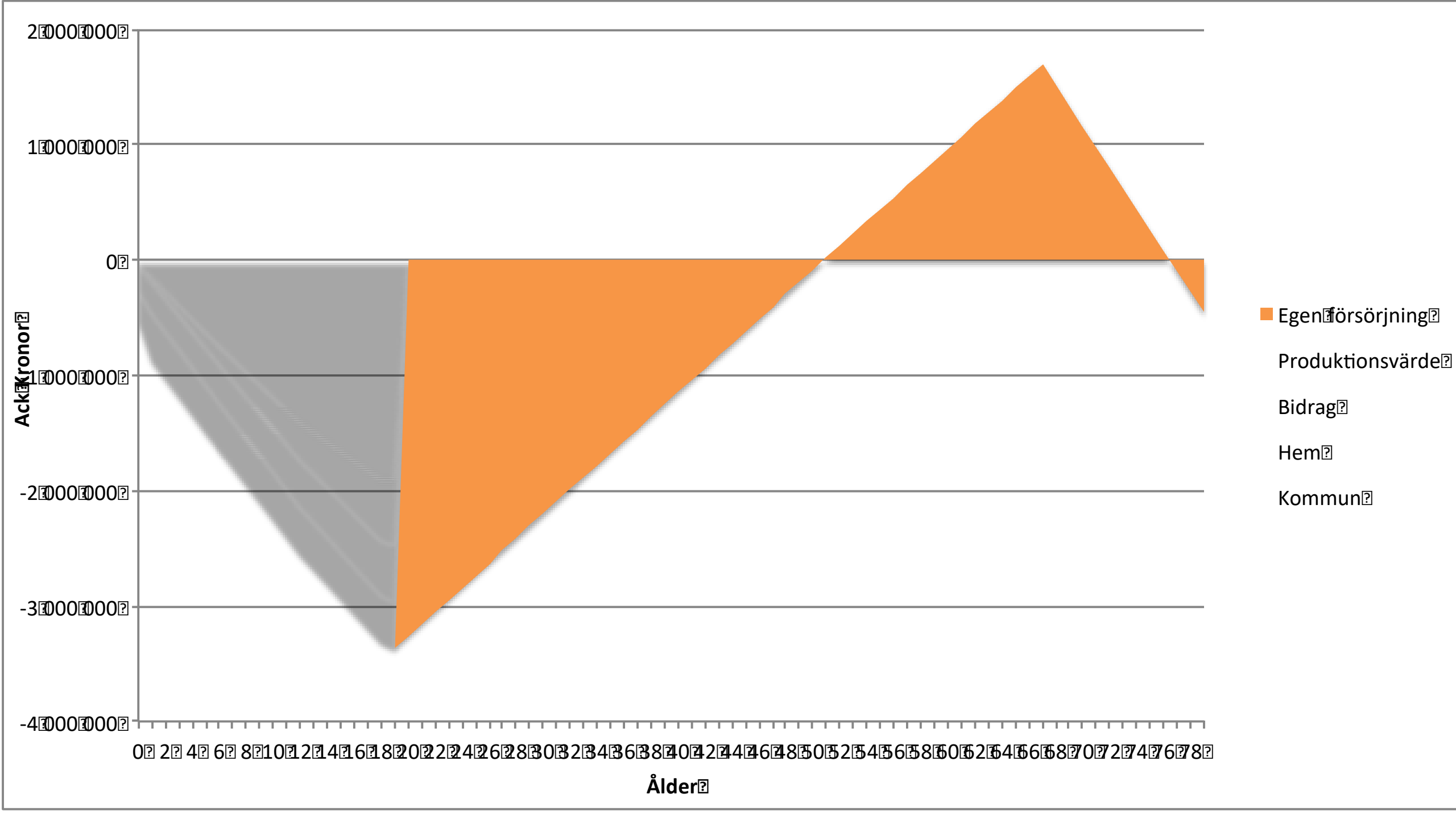
DET TAR 5-10 ÅR FÖR NYANLÄNDA ATT KOMMA IN PÅ ARBETSMARKNADEN

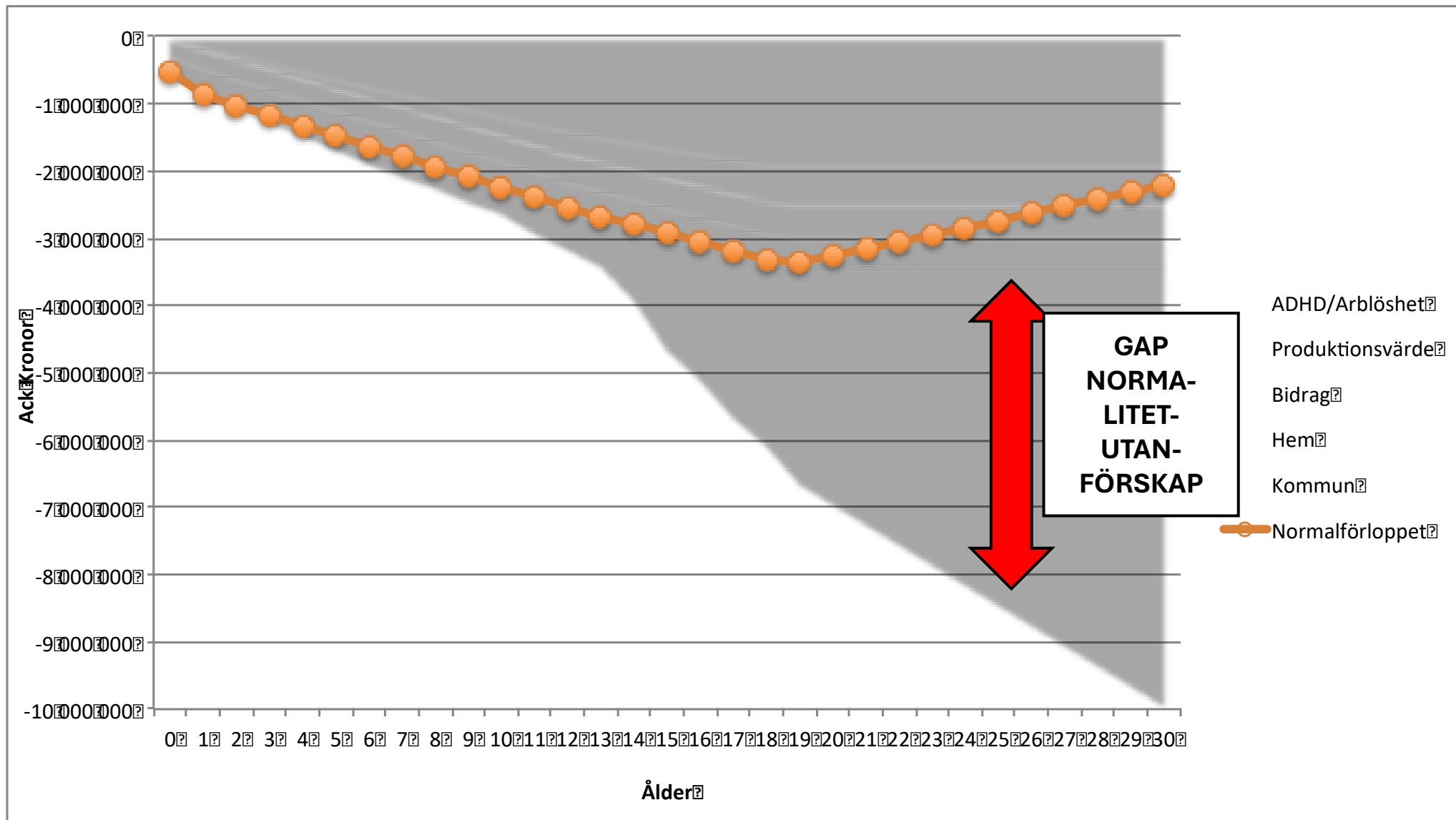
Den genomsnittliga framkörningskostnaden för en produktionsklar 21 åring, ca 3 Mkr

Akkumulerad årlig normalkostnad för 1 barn/ungdom
Norrköping

ADHD som övergår i arbetslöshet – upp till 30 år

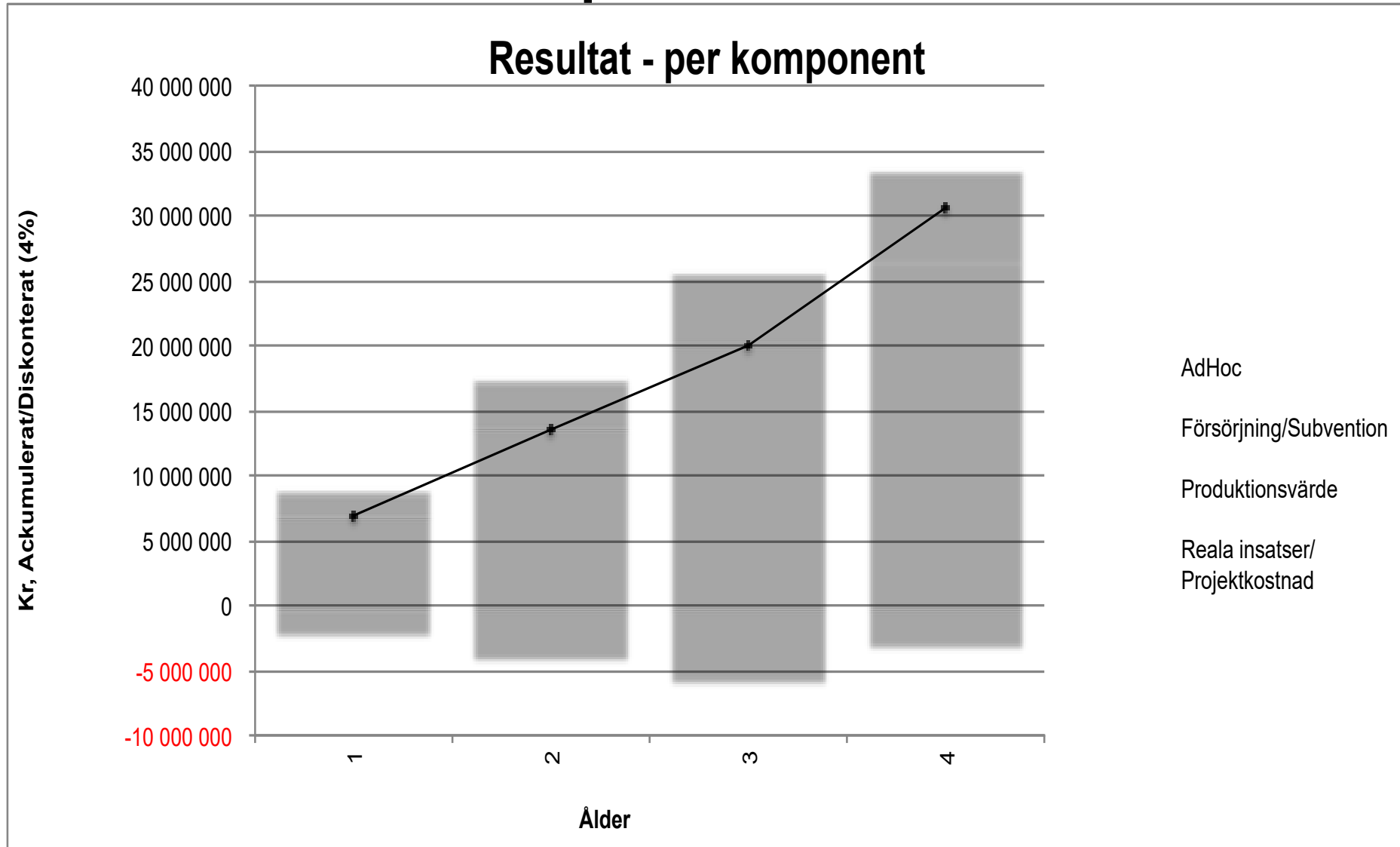
För varje 18 åring som kommer till Sverige har något annat land tagit en grundkostnad som i Sverige skulle kostat 3 – 3,5 Mkr

Någon annan har gjort en grundinvestering i ett humankapital som vi har att förvalta och förädla

Nyanlända - några antaganden

- 20 nyanlända/språksvaga
- Vi investerar 250 000 per person år år under 3 års tid
- Syftet är att underlätta och snabba på introduktionsprocessen
- Staten och kommunen delar på kostnaden
- Detta leder till att vi får in **de nyanlända 4 år snabbare på arbetsmarknaden**
- Vad är detta värt?
- Är det en lönsam investering om vi lyckas

En samhällsvinst på 30 mkr

Varje år lämnar 13.000 unga Sveriges skolor för ett långt liv i utanförskap

Vad kostar detta?
Hur stor del av detta är
onödigt?

VILL DU INVESTERA I MIN FRAMTID???

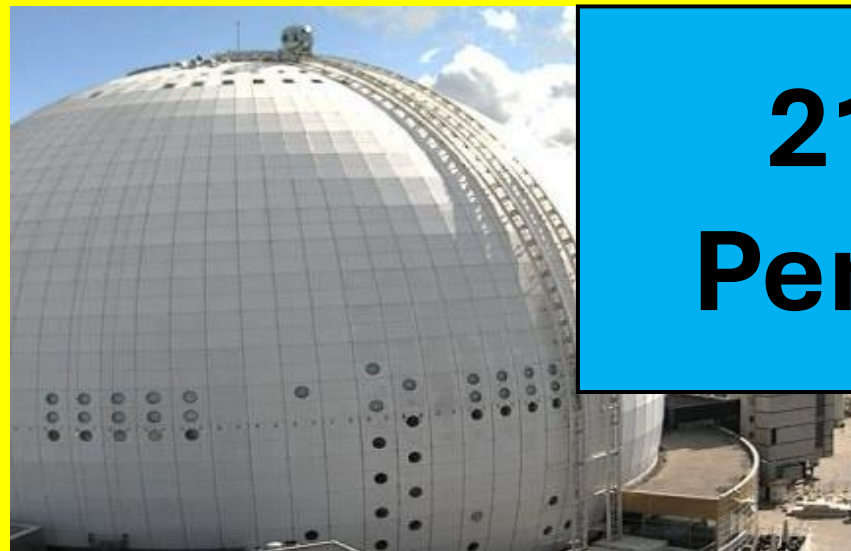

VILL DU INVESTERA I MIN FRAMTID???

DET BLIR
FÖR DYRT

Varje år lämnar 13.000 unga Sveriges skolor för ett långt liv i utanförskap

**210 Mdr
Per årskull**

**Vad kostar detta?
Hur stor del av detta är
onödigt?**

VI SÅG DET INTE KOMMA

Hippieepoken (60/70-tal)
drogernas entré

Ett anständigt liv – epoken
(1979)

90-talskrisen

Stureplansskjutningarna (94)

Drognormaliseringen –
partydrogandet (00-talet)

Gängens framväxt 00-10 tal

Polarisering och segregation

10-20 tal

Icke integrerade

Folkhälsa

Barn & unga
skolresultat

Kompetensförsörjning

Utsatthet

Psykisk ohälsa

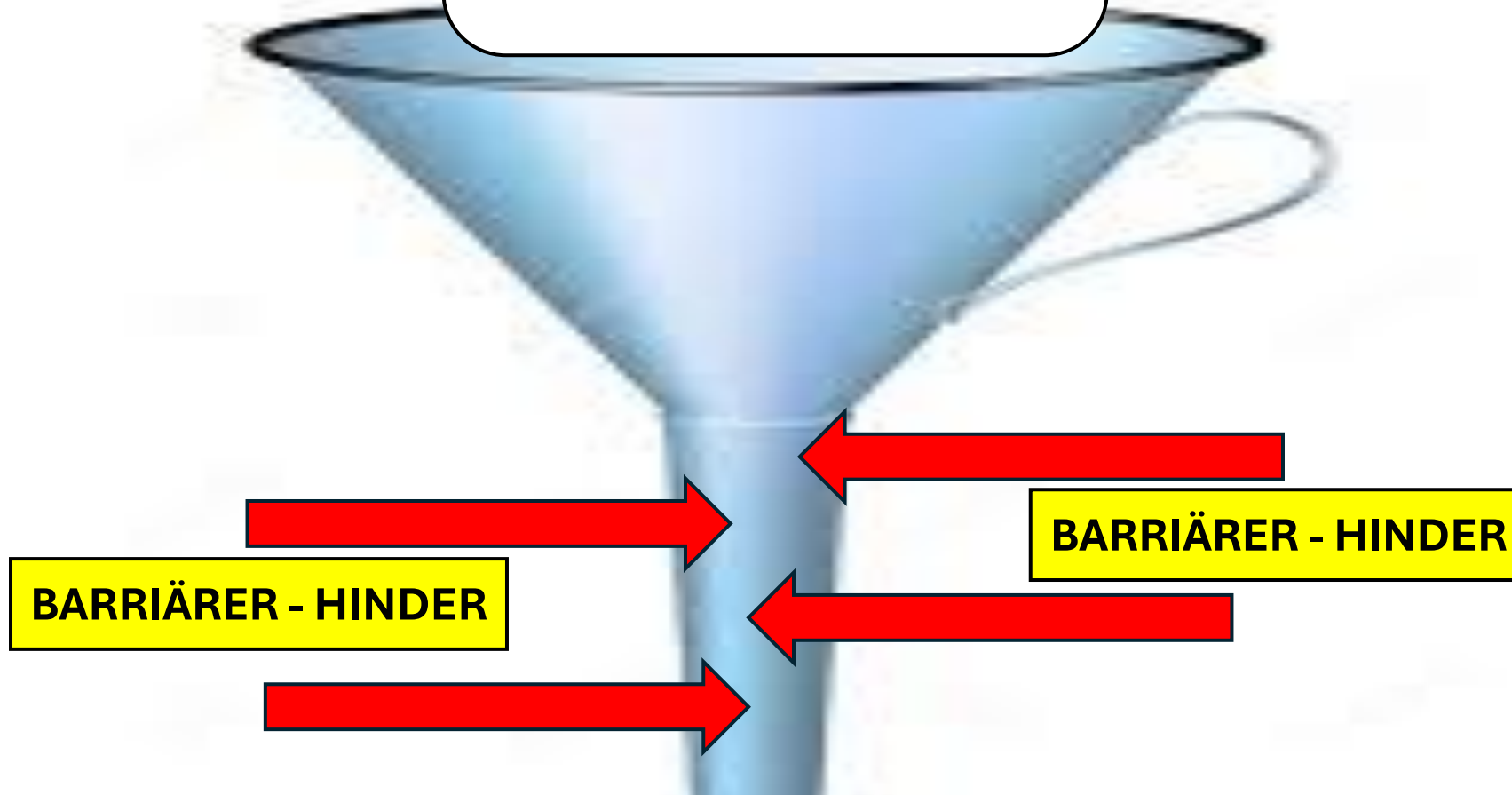
Utanförskap

Funktionsvariationer

VEM PRATAR VI OM

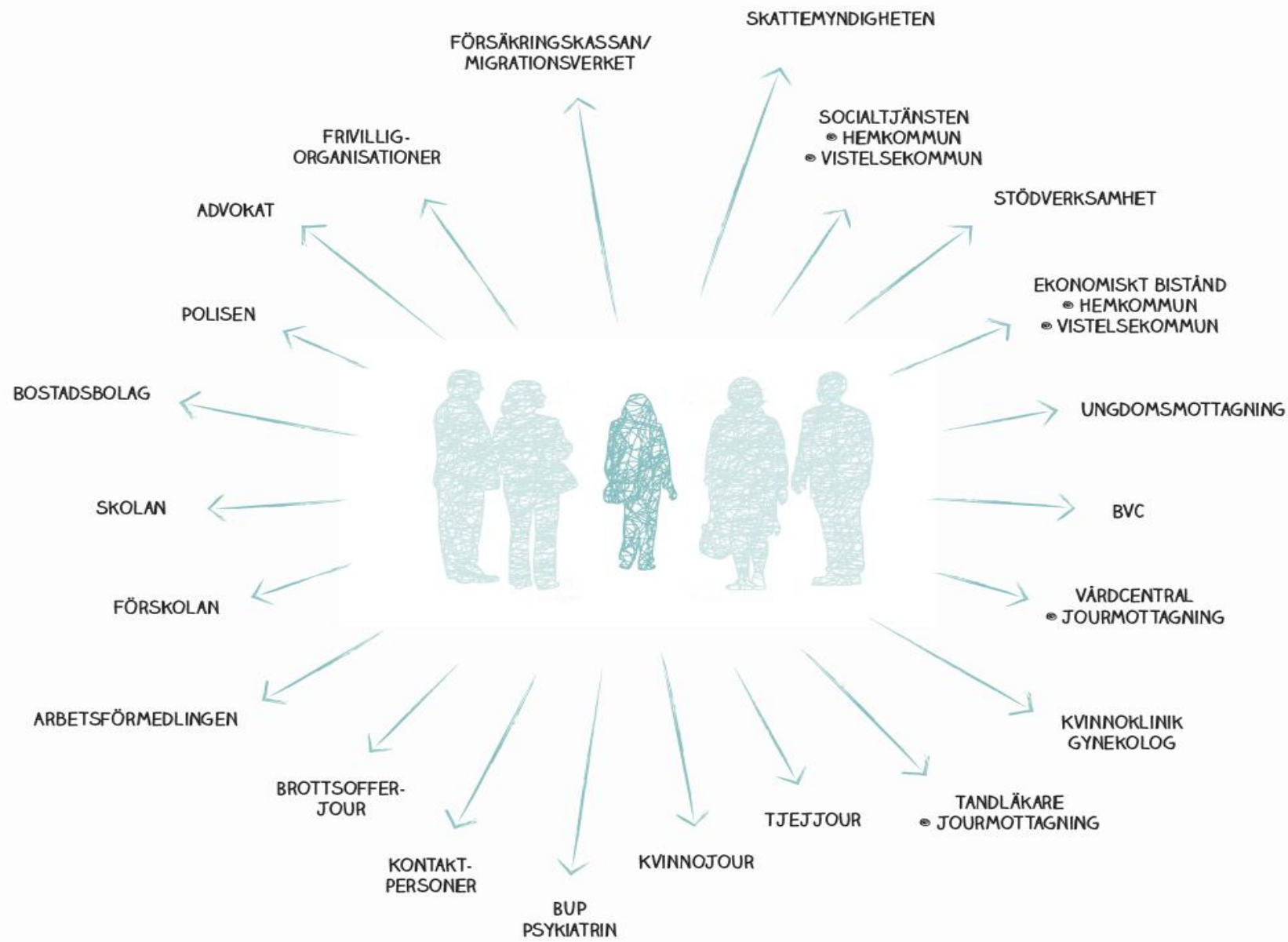
SKOLA/UNGA
NYANLÄNDA
OHÄLSA
UTBILDNING
FUNKTIONSVARIATIONER

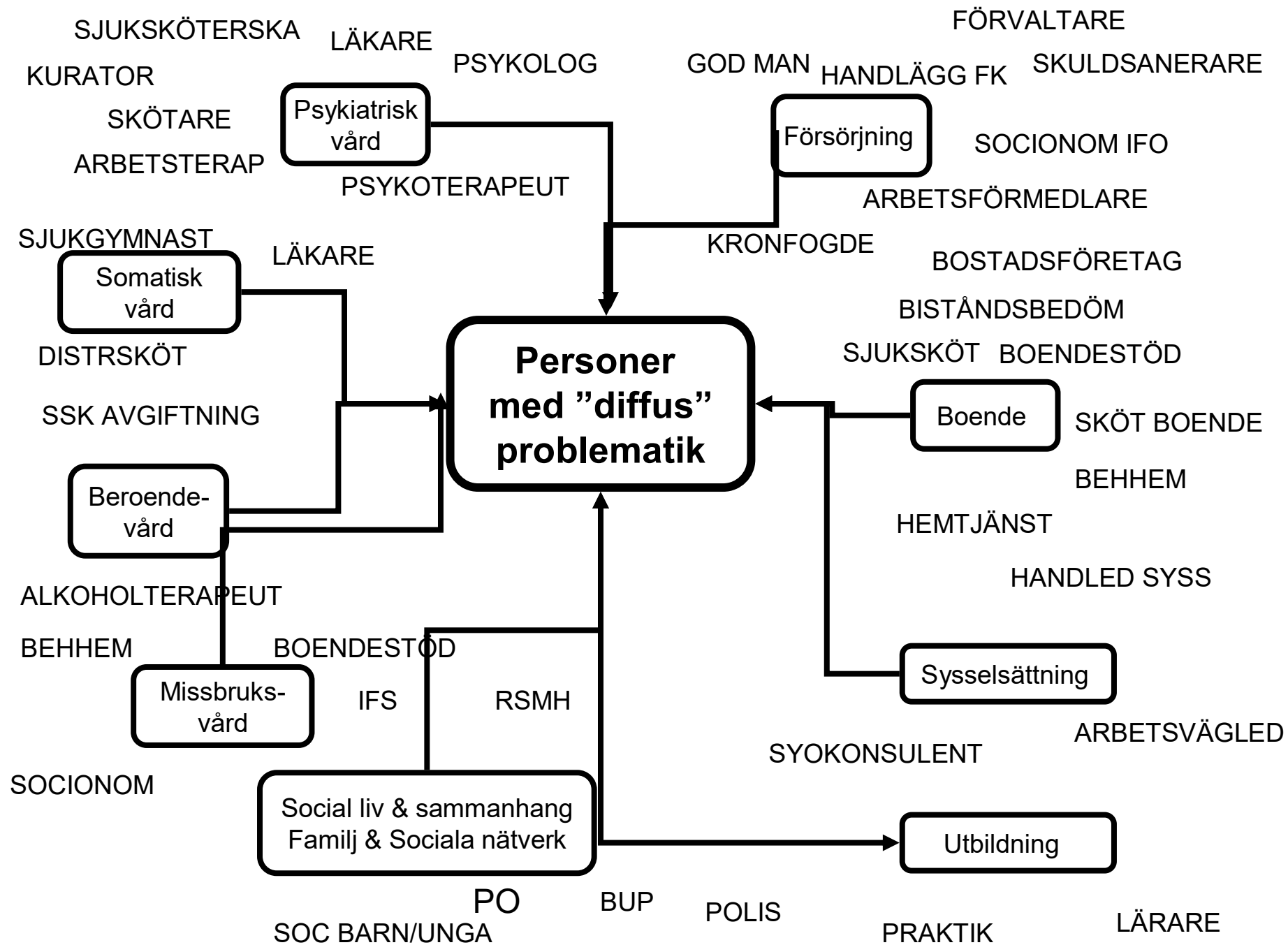

ARBETSMARKNAD

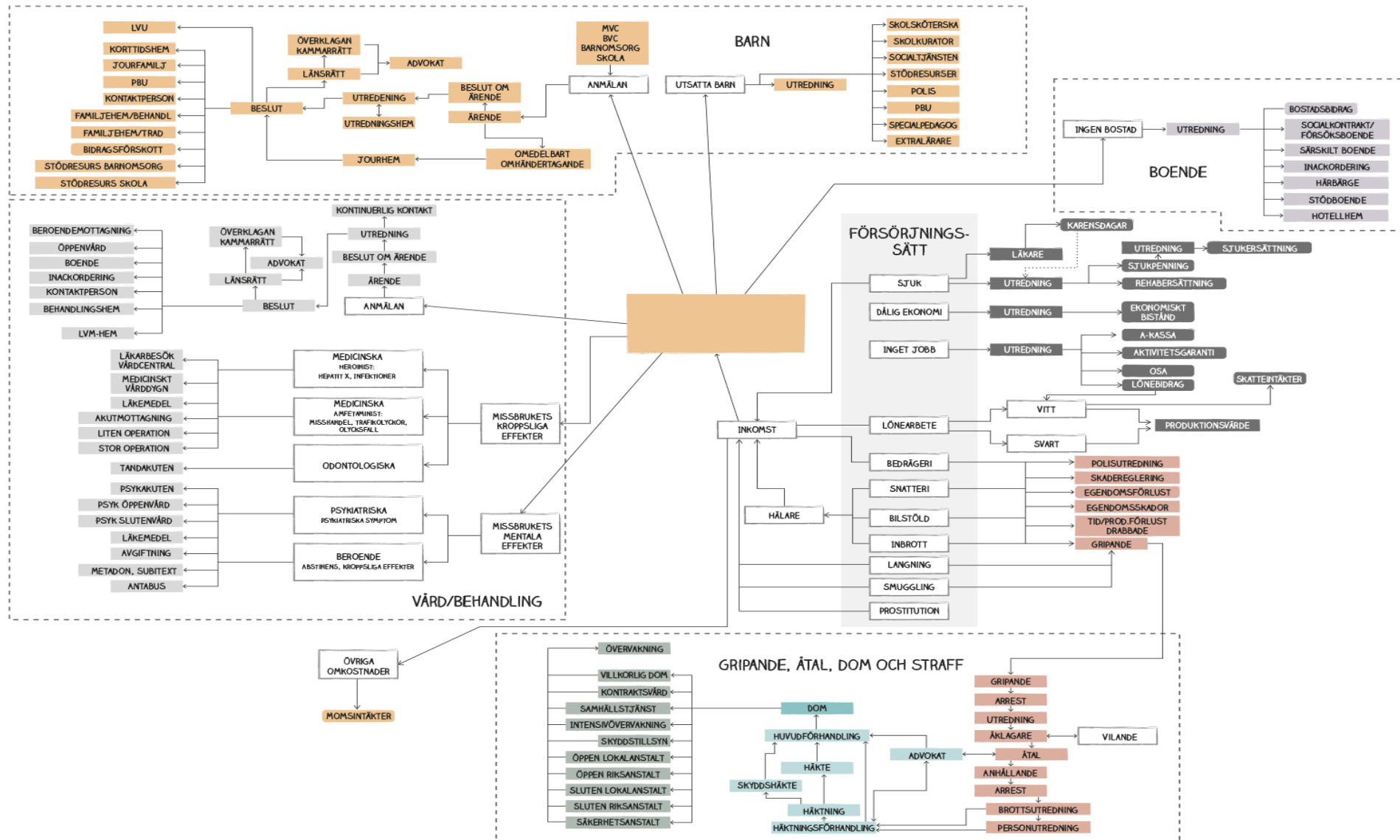
NÄSTAN ALLTID EN
KOMPLEX OCH
SAMMANSATT
PROBLEMATIK
OFTA DIFFUS OCH
SVÅRETFÖRSTÅDD
DÄRMED
SVÅRHANTERAD

**HAR DU
HELHETSSYN?**

KOMPLEXITETEN

DE OLIKA GLAPPEN

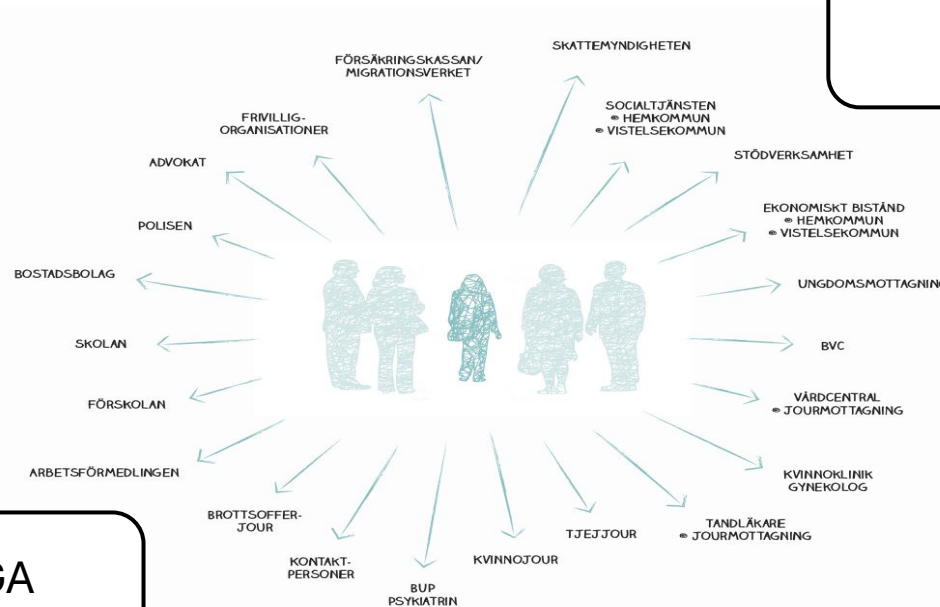

MORAL
EGENINTRESSE
SAMHÄLLSINTRESSE

EXISTENTIELLT- VS
OFFERPERSPEKTIV

ÖPPEN VÅRD -
SLUTENVÅRD

DE PROFESSIONELLA
DE SOCIALA
NÄTVERKEN

NÄRINGS-LIVET

PATOGENT -
SALUTOGENT

REGION - KOMMUN

DET OFFENTLIGA
CIVILSAMHÄLLET

BUP - VUXENPSYKIATRI

PRIMÄRVÅRD -
PSYKIATRI

ROTERANDE PERSONAL
RELATIONSGLAPP

STUPRÖRSLOGIKEN

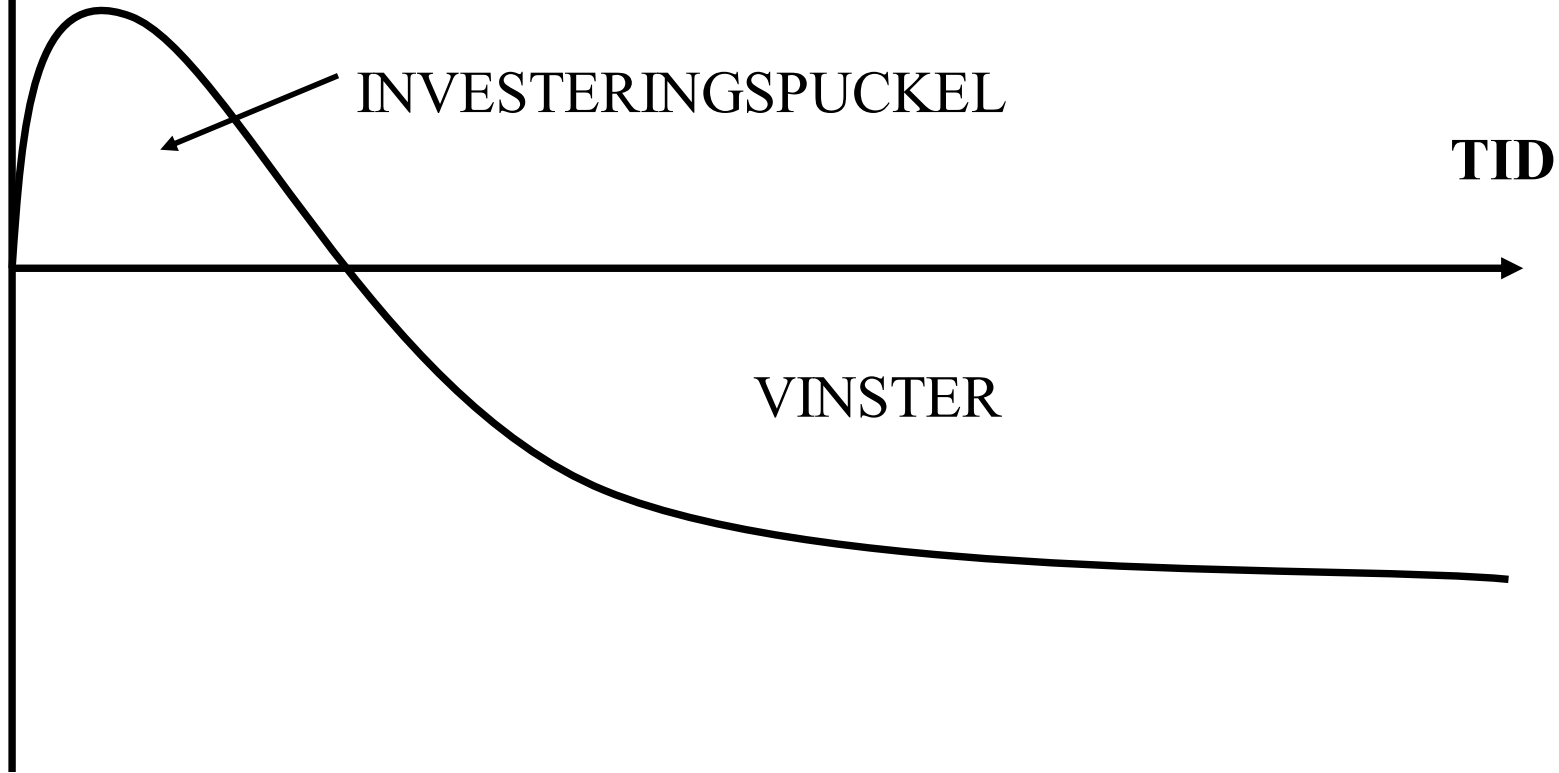
TVÄRSEKTORIELLA LOGIKEN

k o m m u n	r e g i o n	a r b e t s f ö r m e d l i n g	f ö r s ä k r i n g s k a s s a	Utsatta barn
				"Värstingar"
				Missbruk
				Diffus rygg/nack
				Övervikt/fetma
				Långtidsarbetslöshet
				Psykiska sjukdomar
				Multipla handikapp
				Strokepatienter

HAR VI
ETT
PROBLEM
ELLER???

KOSTNAD

REHABVINSTER & TIDSFAKTORN

INVESTERINGSPUCKEL

TID

VINSTER

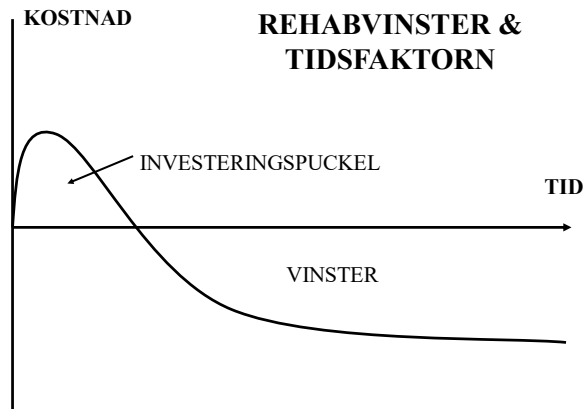
TVÅ STRUKTURELLA ORSAKER

BRIST PÅ INVESTERINGSTÄNKANDE

Skapar – i en värld präglad av långsiktighet
- kortsiktighet i både analys, insatser och
effektanalyser
Ger ineffektiv resursanvändning

STUPRÖRTÄNKANDE

Skapar – i en värld där många olika fenomen
samspekar och hänger samman – brist på
helhetssyn och utebliven samverkan
Ger ineffektiv resursanvändning

KORTSIKTIGHET

**STUPRÖRS-
TÄNKANDE**

ONDA CIRKLAR

**KEDJEBREVS-
EFFEKTEN**

**OSYNLIG-
HET**

**ANSVARS-
FRIHET**

SER INTE

**FÖRSTÅR
INTE**

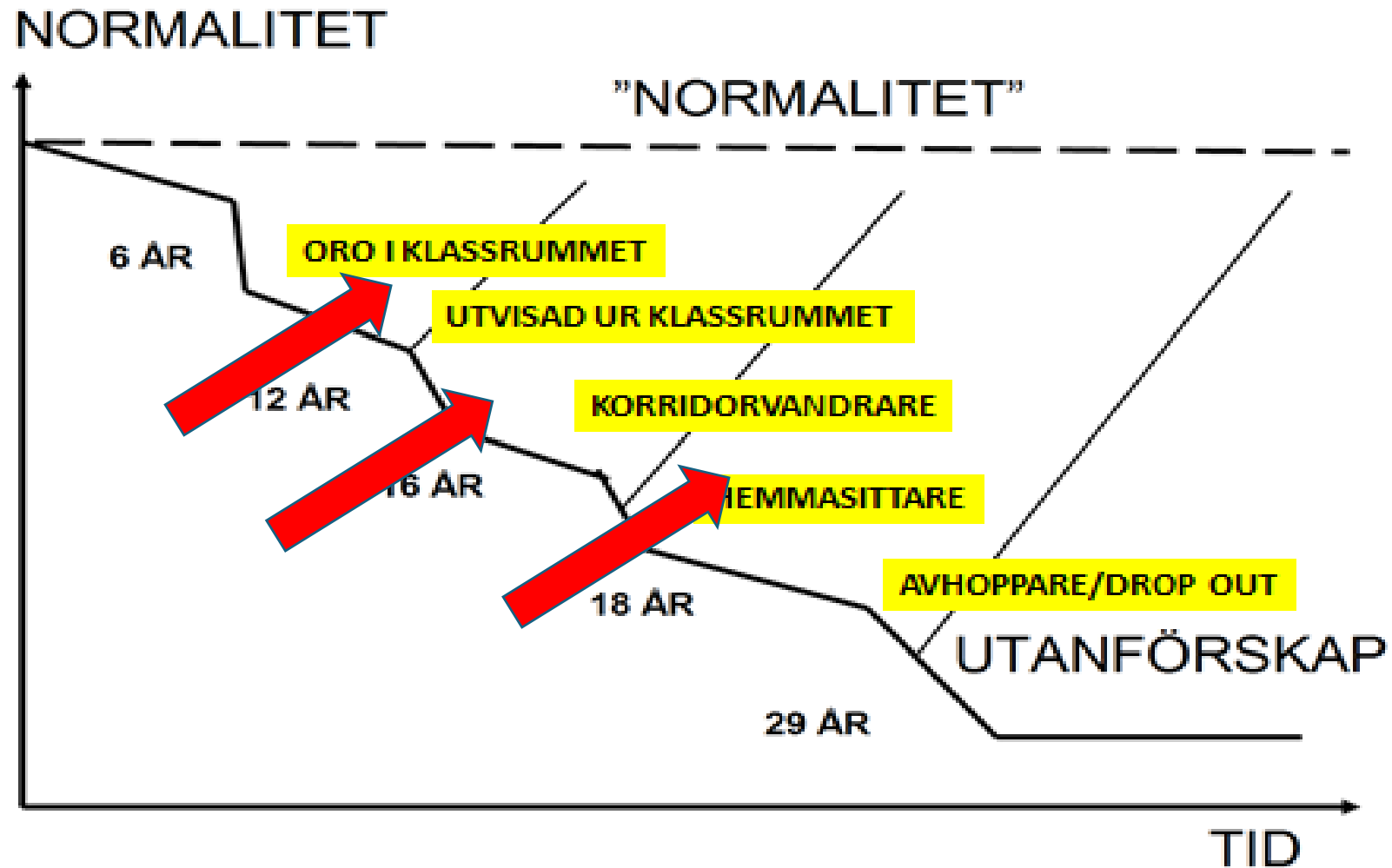
**INGA
VERKTYG**

**MÄNSKLIGT
LIDANDE**

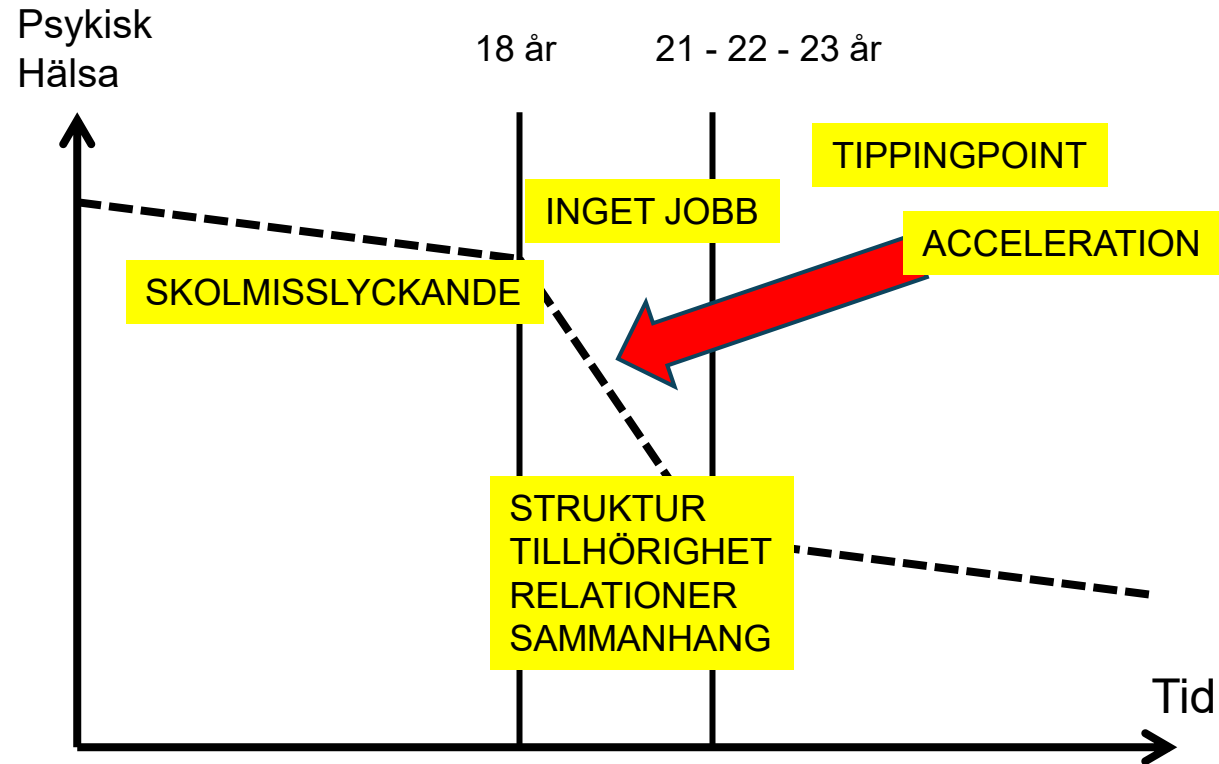
**FÖR SENT
FEL SAKER
UTAN
SAMVERKAN**

**INEFFEKTIV
RESURS-
ANVÄNDNING**

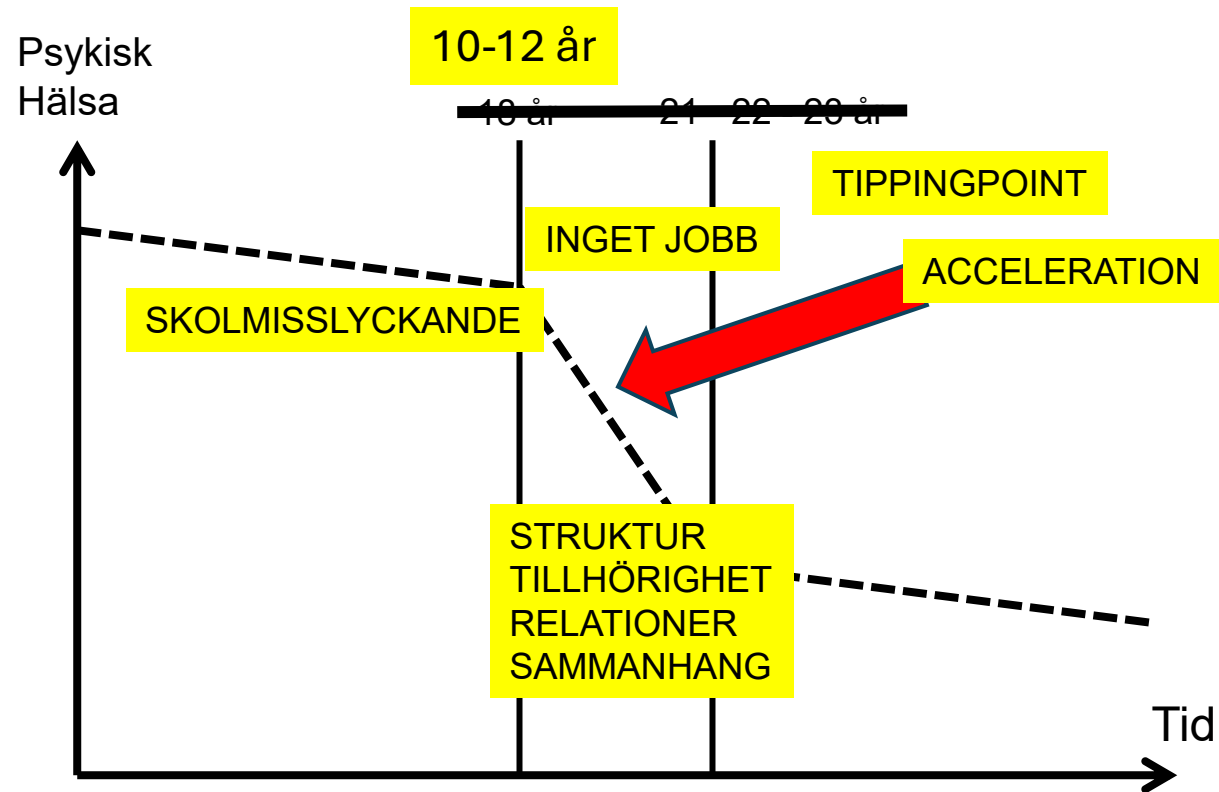
DEN LÅNGA RESAN MOT UTANFÖRSKAP

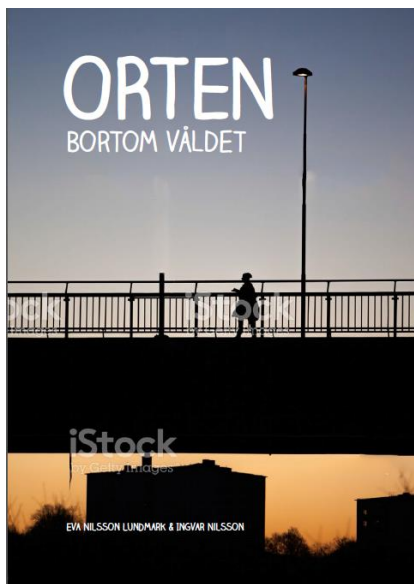

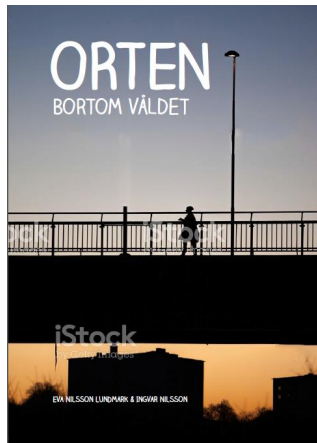
Det ödesdigra glappet – hälsa – för tio år sedan

Det ödesdiga glappet – hälsa - idag

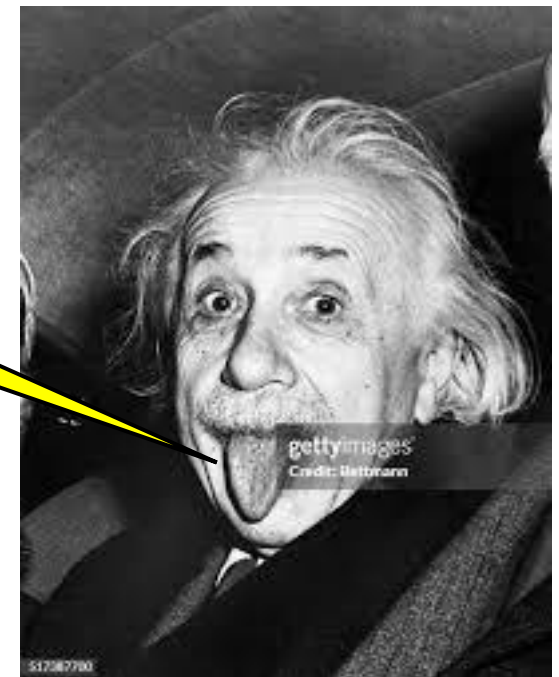

Backa barnet

TILLSAMMANS BÄCKAR VI UPP
ALLA BARN I DALSLAND
| DALS-ED: BENGTSFORS, ÄMÄL, FÄRGELANDA OCH MELLERUDS KOMMUN |

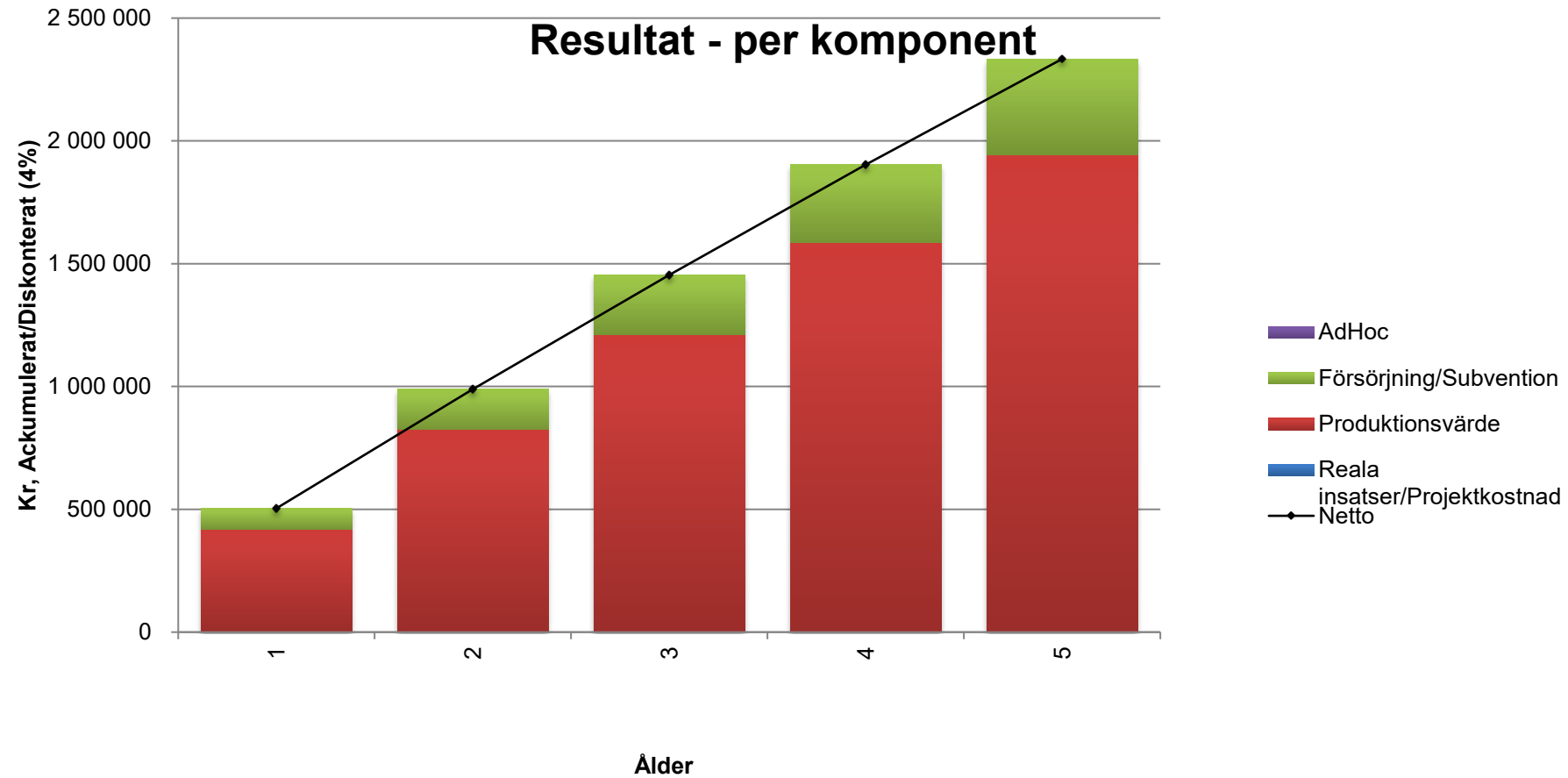

ETT NYTT SÄTT
ATT TÄNKA

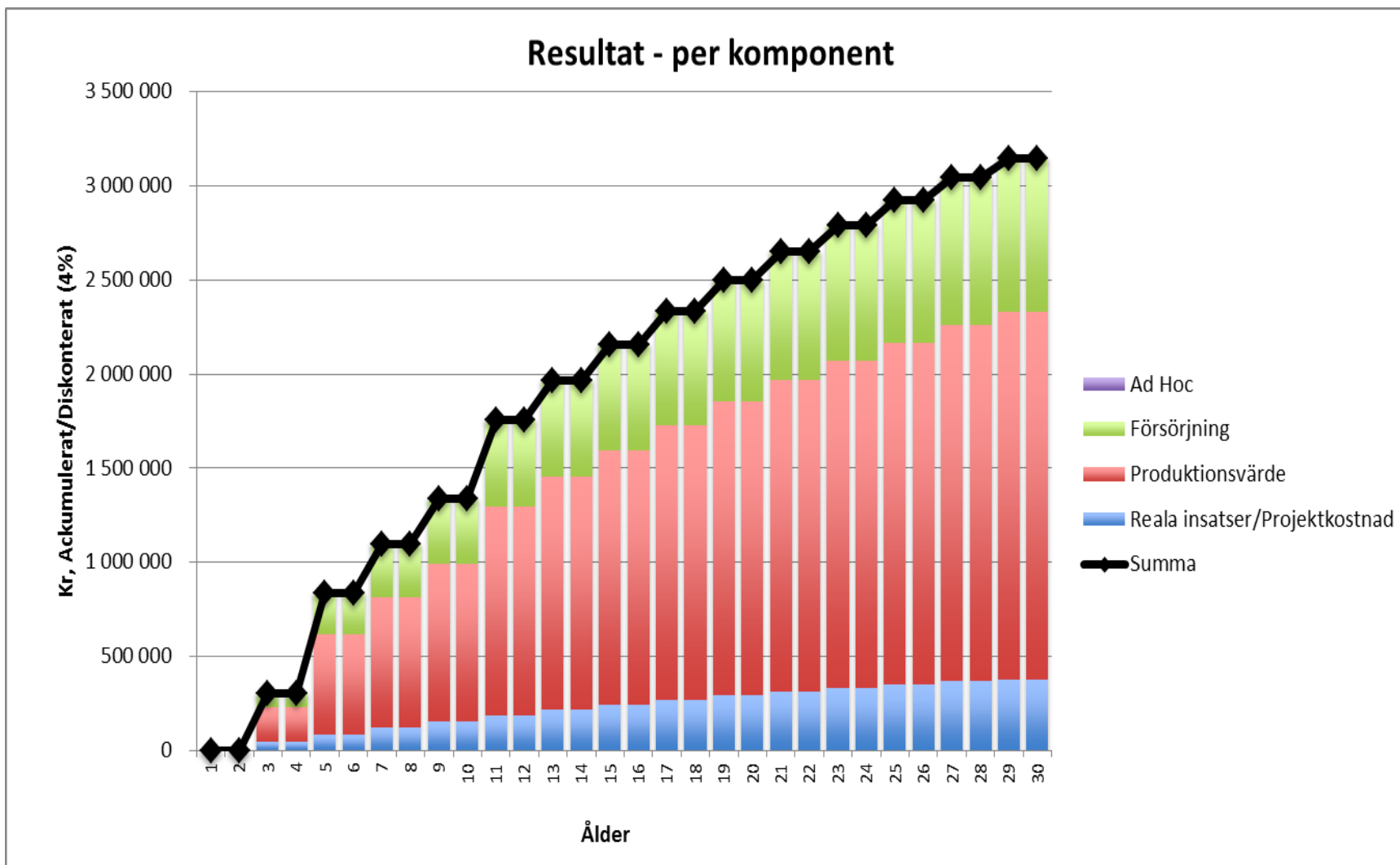

DET BLIR FÖR DYRT

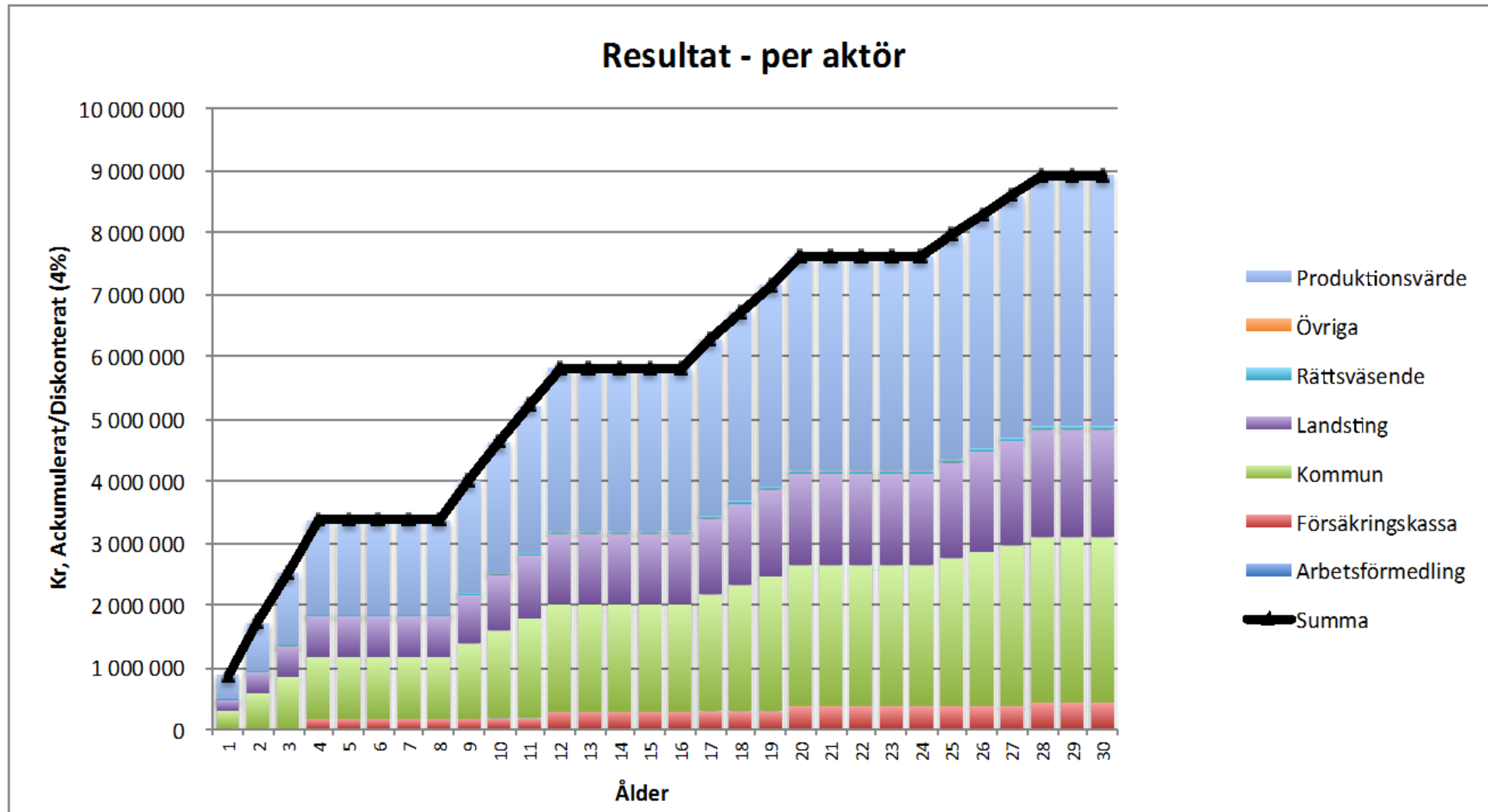
5 år försenat inträde i yrkeslivet

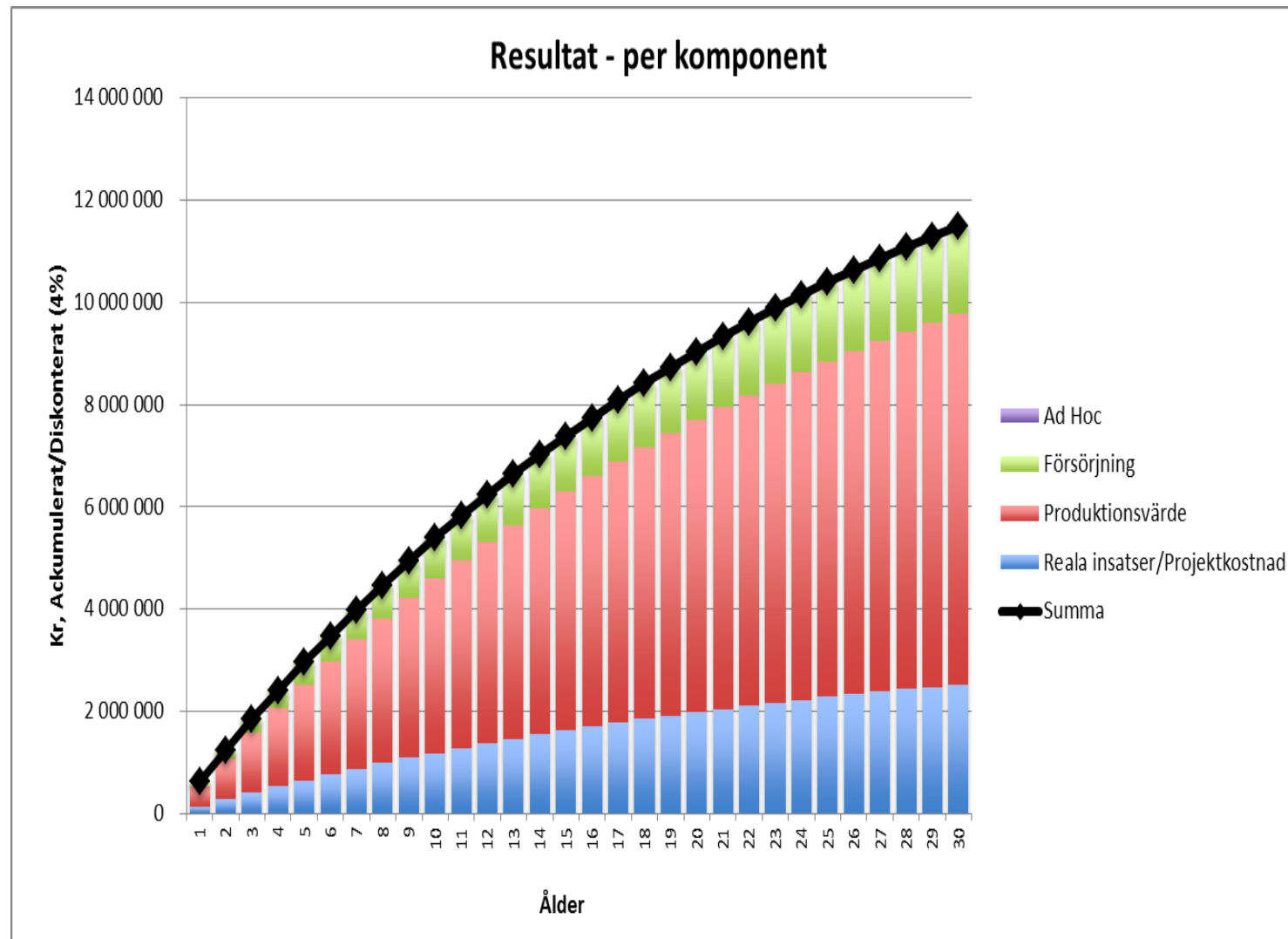
Perioder av återkommande utanförskap

Samhällsekonomiska effekter av perioder av ohälsa och arbetslöshet

30 ÅR I UTANFÖRSKAP

EN FAMILJ

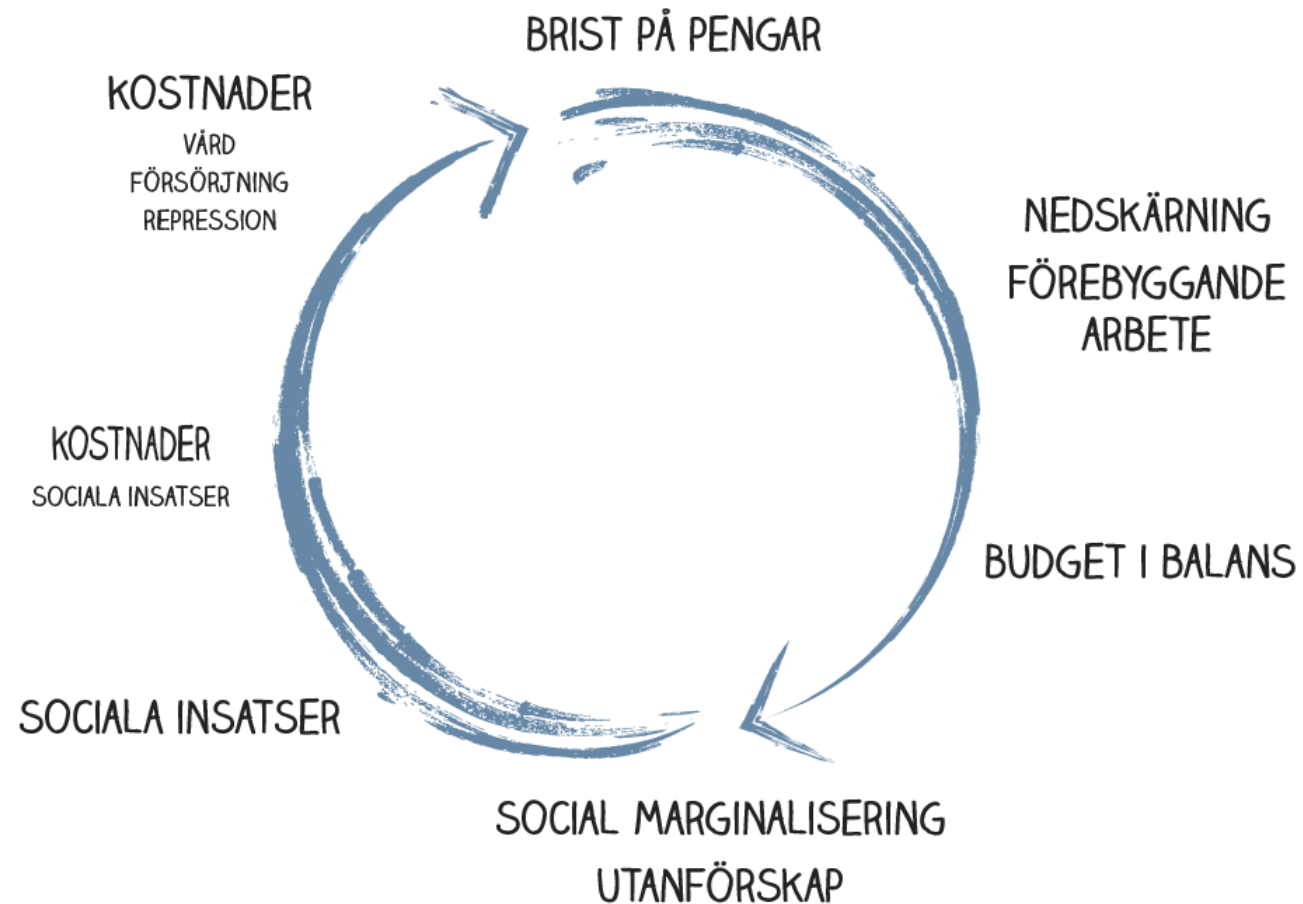
AKTÖR	ORSAK	KOSTNAD
AMANDA	psykisk ohälsa	5 700 000 kr
MAMMAN	sjuks,kriven, mindre arbetstid	2 700 000 kr
PAPPAN	mindre arbetstid	540 000 kr
BRODER	lägre livslön	620 000 kr
SYSTER	perioder av sjuksiven/arbetslös	1 300 000 kr
SUMMA		10 860 000 kr

DEM BOTALAR?

VANLIGA KOSTNADSBÄRARE (i fallande ordning)

- PRODUKTIONSFÖRLUSTER
  - BNP-FÖRLUSTER
  - SKATTEEFFEKTER
- KOMMUNEN
  - OLIKA INSATSER
  - FÖRSÖRJNING
  - SKATTEBORTFALL
- REGION
  - OLIKA VÅRDINSATSER
  - PRIMÄRVÅRD, PSYKIATRIN, BUP
- FÖRSÄKRINGSKASSA
- ARBETSFÖRMEDLNING
- POLIS, FÖRETAG, ALLMÄNHET

ATT SVÄLTA SIG UR ELLER INVESTERA SIG UR KRISEN?

**OM VI BYTER
PERSPEKTIV?
VAD HÄNDER DÅ?**

ATT SAMTALA KRING

- Känner du igen dig i detta
  - Vilka slutsatser drar vi
- Vad är innebörden av detta för ditt arbete på hemmaplan

2

SOCIALA

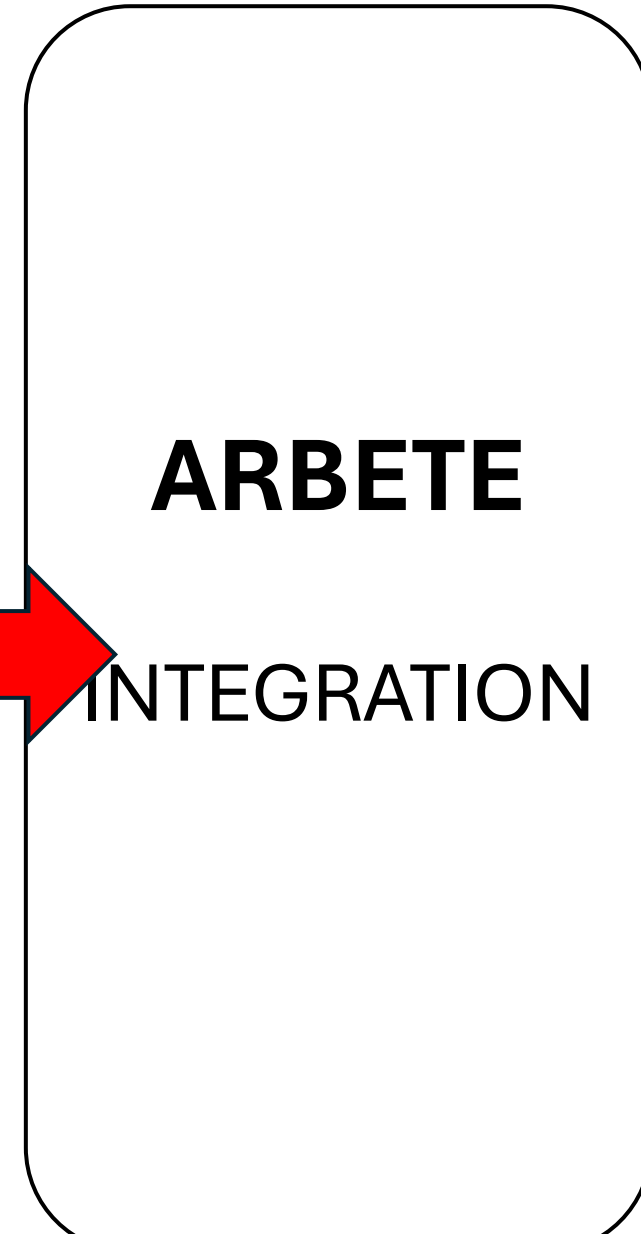
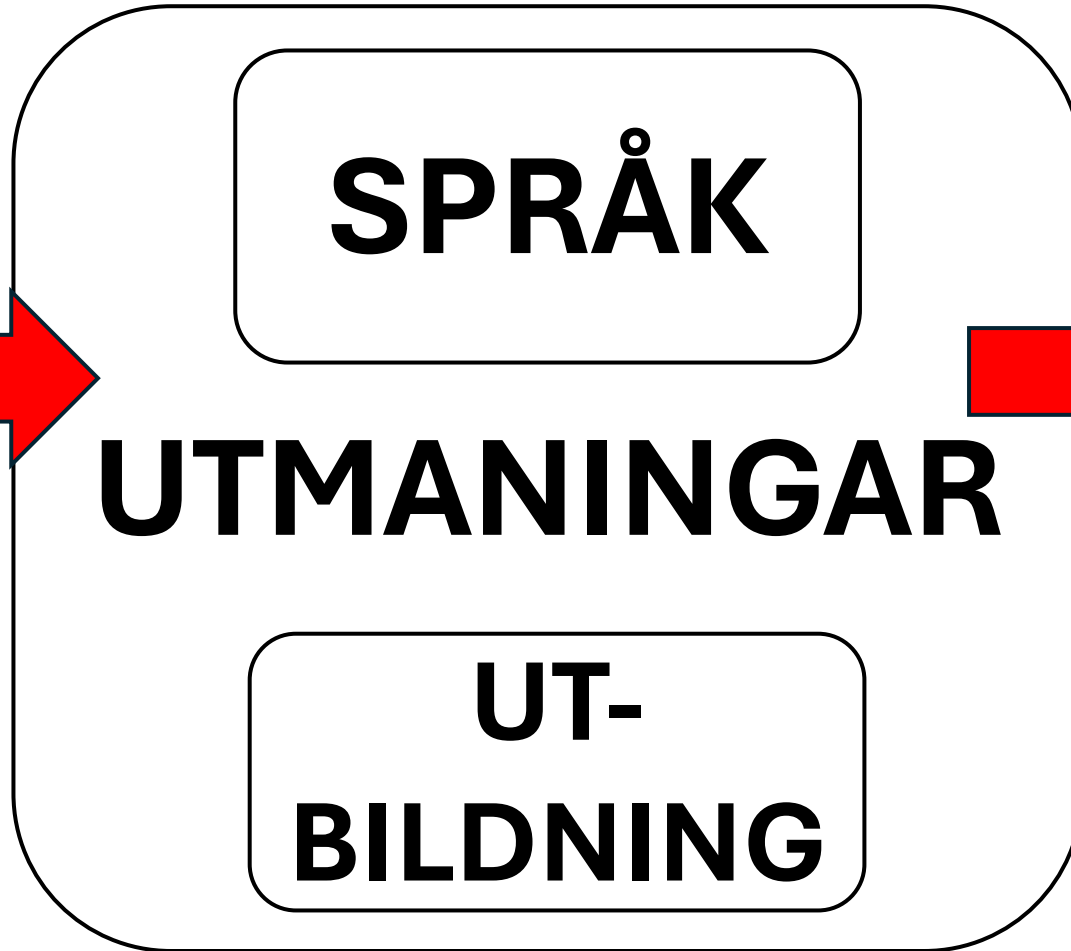
INVESTERINGAR

EN LÖNSAM AFFÄR???

**YRKVÄG
CA 500 PERSONER
UTVIDGAD SFI
ETT SÄTT ATT BYTA
PERSPEKTIV**

SFI

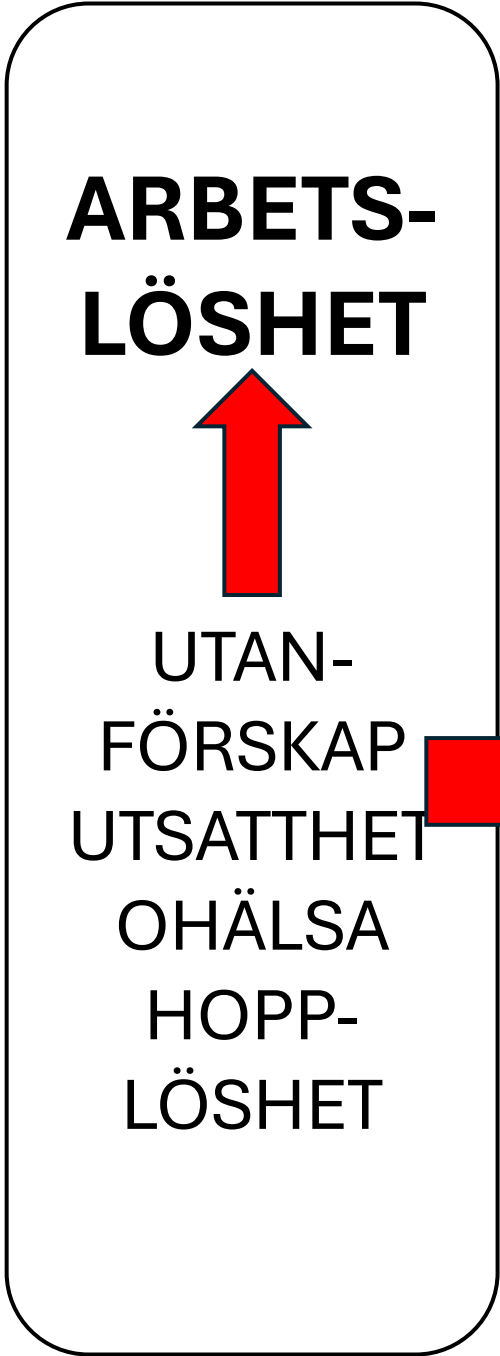
Att förstå och att agera

SYMPTOMEN – DET PÅTAGLIGA
Lös problem, akut, städa,
SYSTEMIGNORANT

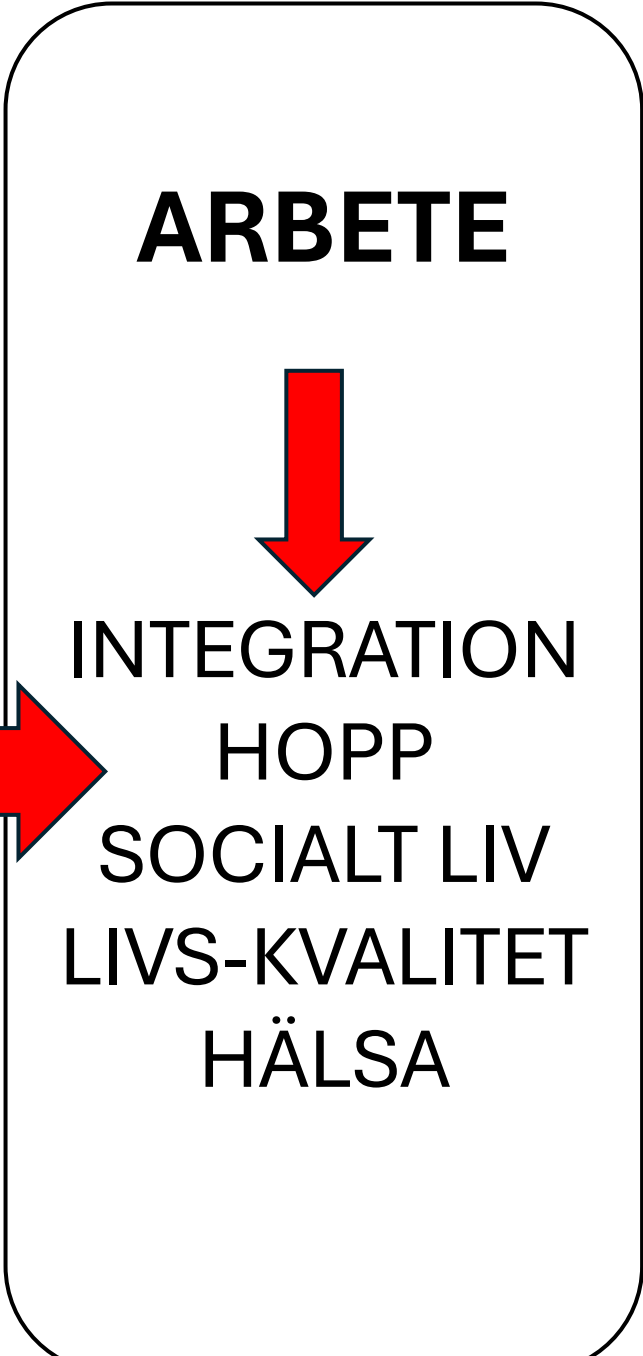
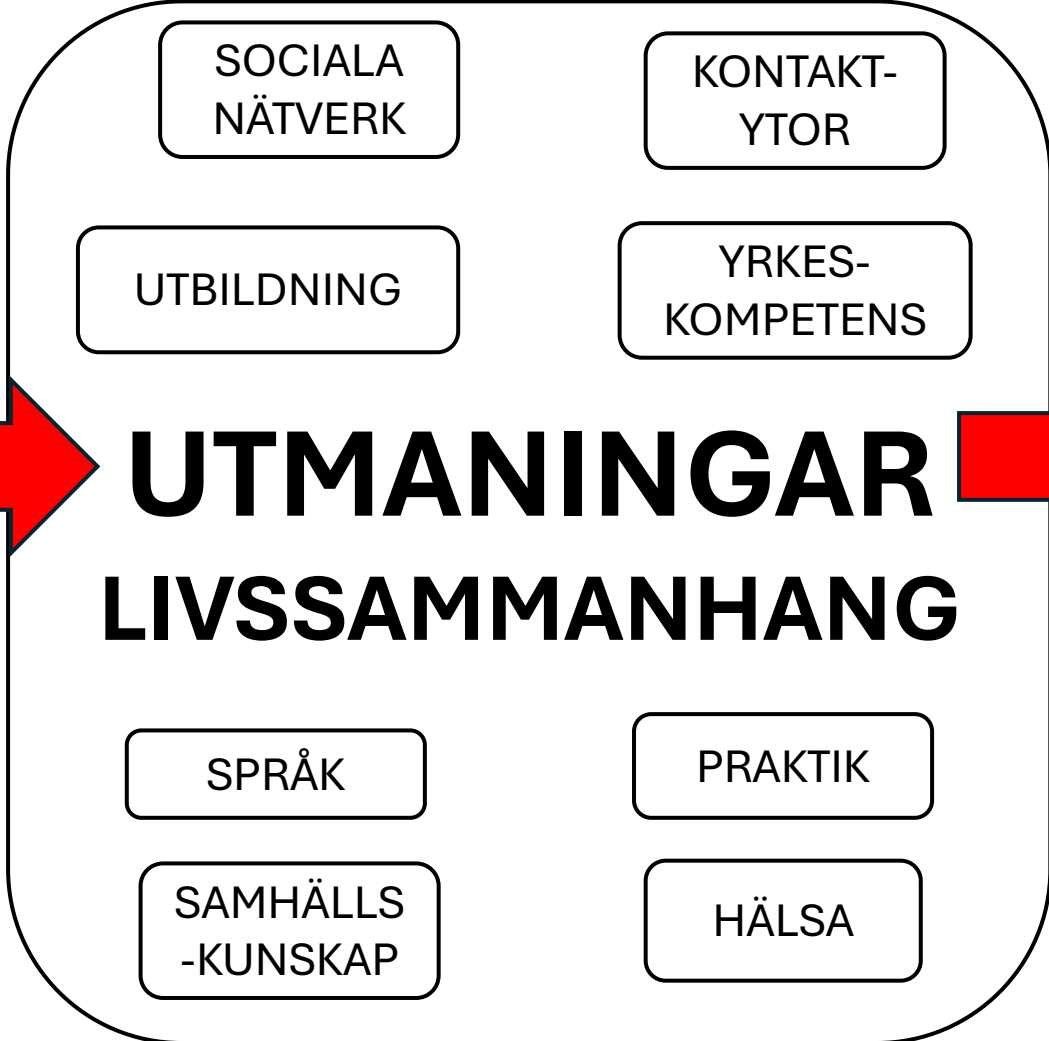
ORSAKERNA - DYNAMIKEN
Förklara, vända utveckling, bryta mönster,
rehabilitera, linjär kausalitet
SYSTEMSTÖDJANDE/BEVARANDE

ORSAKERNAS ORSAKER
Systemtänkande, förhindra att det uppstår, cirkulärt
tänkandet
SYSTEMFÖRÄNDRANDE

MINDSET
Värderingar, människosyn, världsbild
SYSTEMOMPRÖVANDE

YRKVÄG

PARADIGMSKIFTE

TRADITIONELL MODELL

KONKRETA PROBLEM
FÖRÄNDRING FÖRSTA
GRADEN
STANDARDISERAT
MONOKOMPETENS
STUPRÖR
PATOGENT
SYMPTOM
SYSTEMKONFORMT
OBJEKT

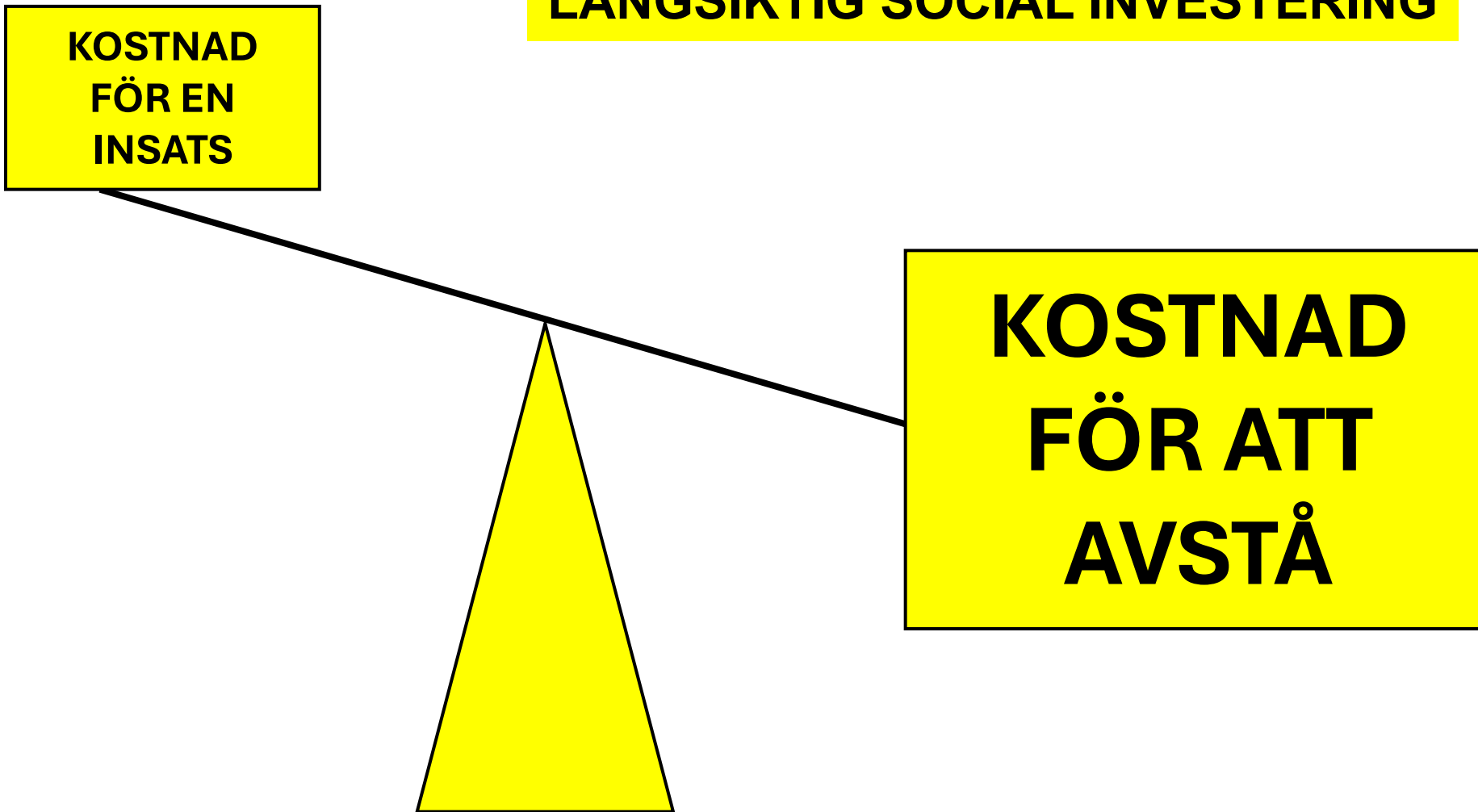
MÖNSTERBRYTANDE MODELL

LIVSSITUATIONEN
FÖRÄNDRING ANDRA
GRADEN
INDVIDANPASSAT
MULTIKOMPETENS
SAMVERKAN
GRÄNSÖVERSKRIDANDE
SALUTOGENT
ORSAKERNAS
ORSAKER/MMINDSET
SYSTEMPÅVERKANDE
SUBJEKT/EGENMAKT
KASAM

**EN SATSNING
EN KORTSIKTIG KOSTNAD
ELLER EN
LÅNGSIKTIG SOCIAL INVESTERING**

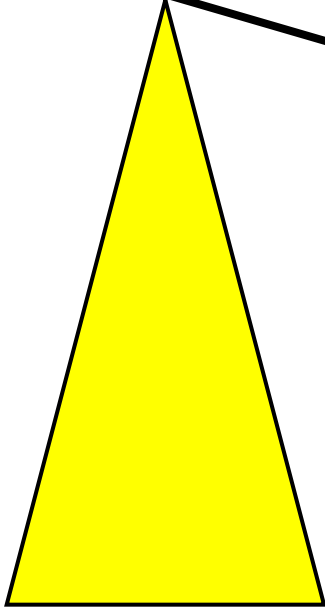
**KOSTNAD
FÖR EN
INSATS**

**KOSTNAD
FÖR ATT
AVSTÅ**

**KOSTNAD
INSATS**
NÅGRA TUSEN

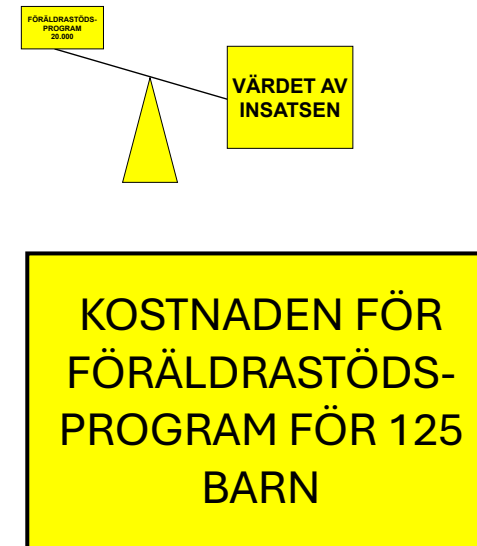
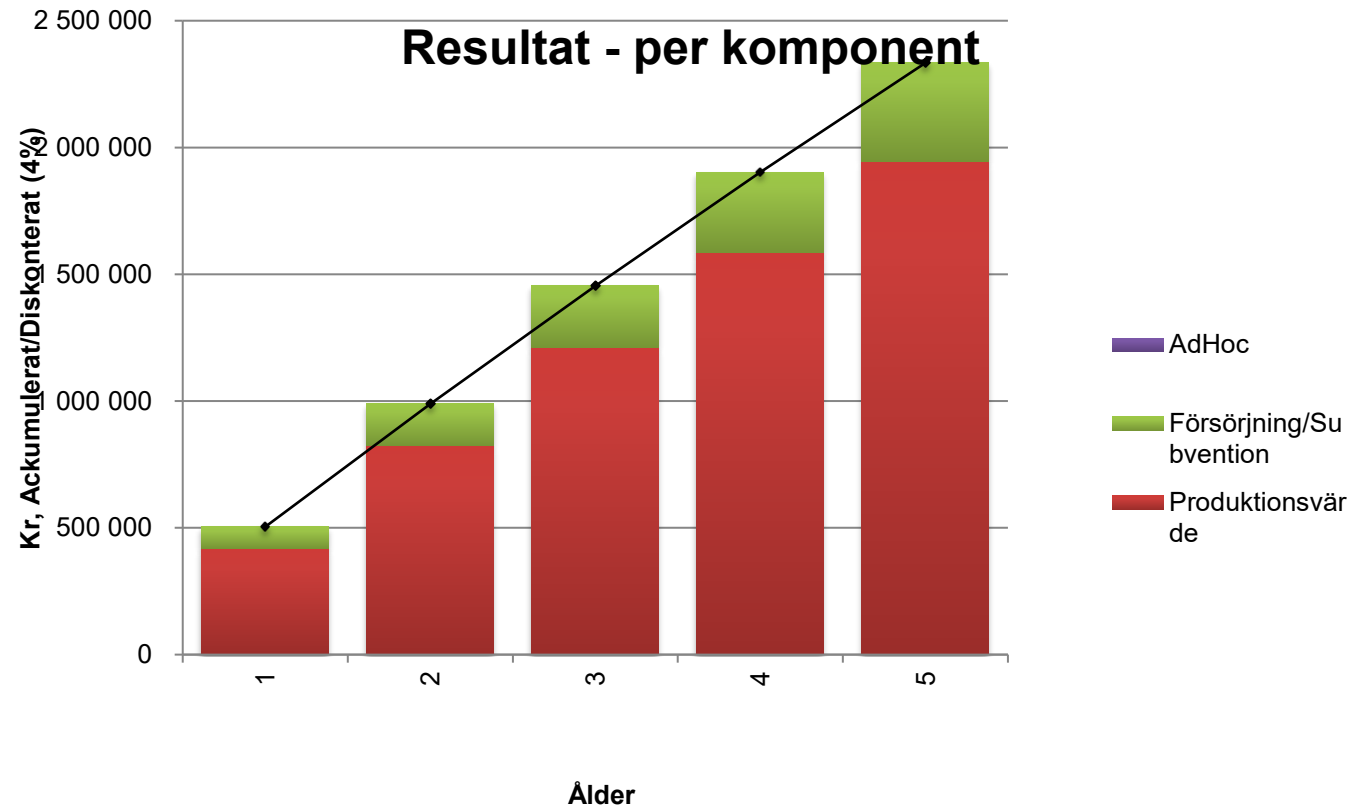
**VÄRDET AV
INSATSEN**
MILJONBELOPP

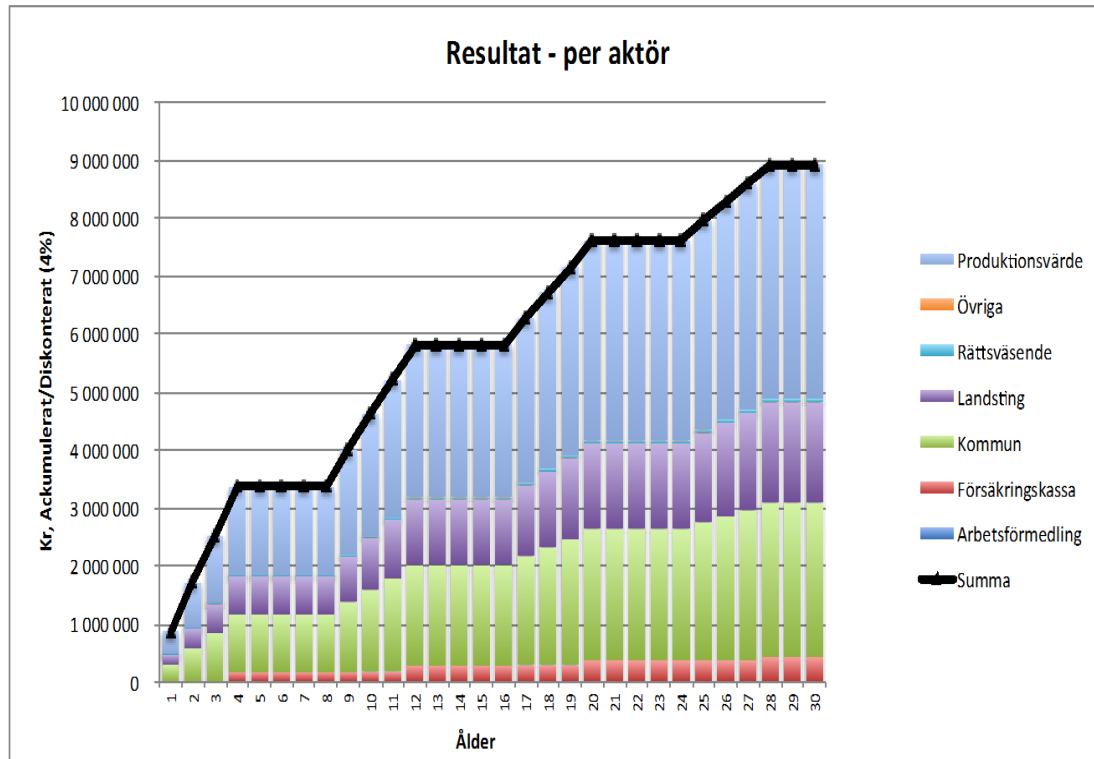
FRÄMJA
FÖREBYGGA

ÅTGÄRDA
BEHANDLA
REHABILITERA

5 år försenat inträde i yrkeslivet

Samhällsekonomiska effekter av perioder av ohälsa och arbetslöshet till följd av tidigare skolmisslyckanden

KOSTNAD
RESURSSKOLA 3 ÅR
600.000

VÄRDET AV
INSATSEN

**RESURSSKOLA I
TRE ÅR FÖR 15
ELEVER**

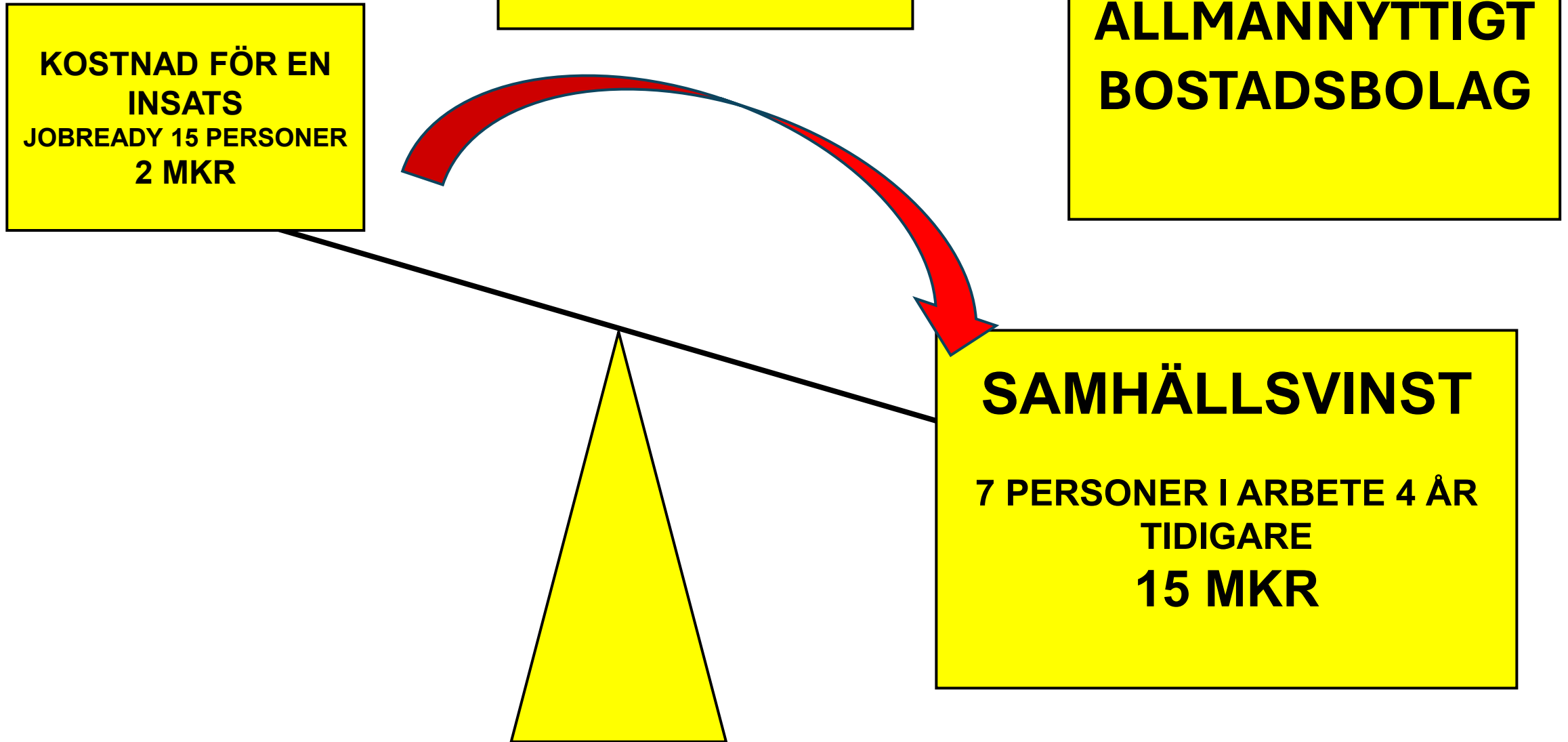
7 GÅNGER

**KOSTNAD FÖR EN
INSATS
JOBREADY 15 PERSONER
2 MKR**

**ALLMÄNNYTTIGT
BOSTADSBOLAG**

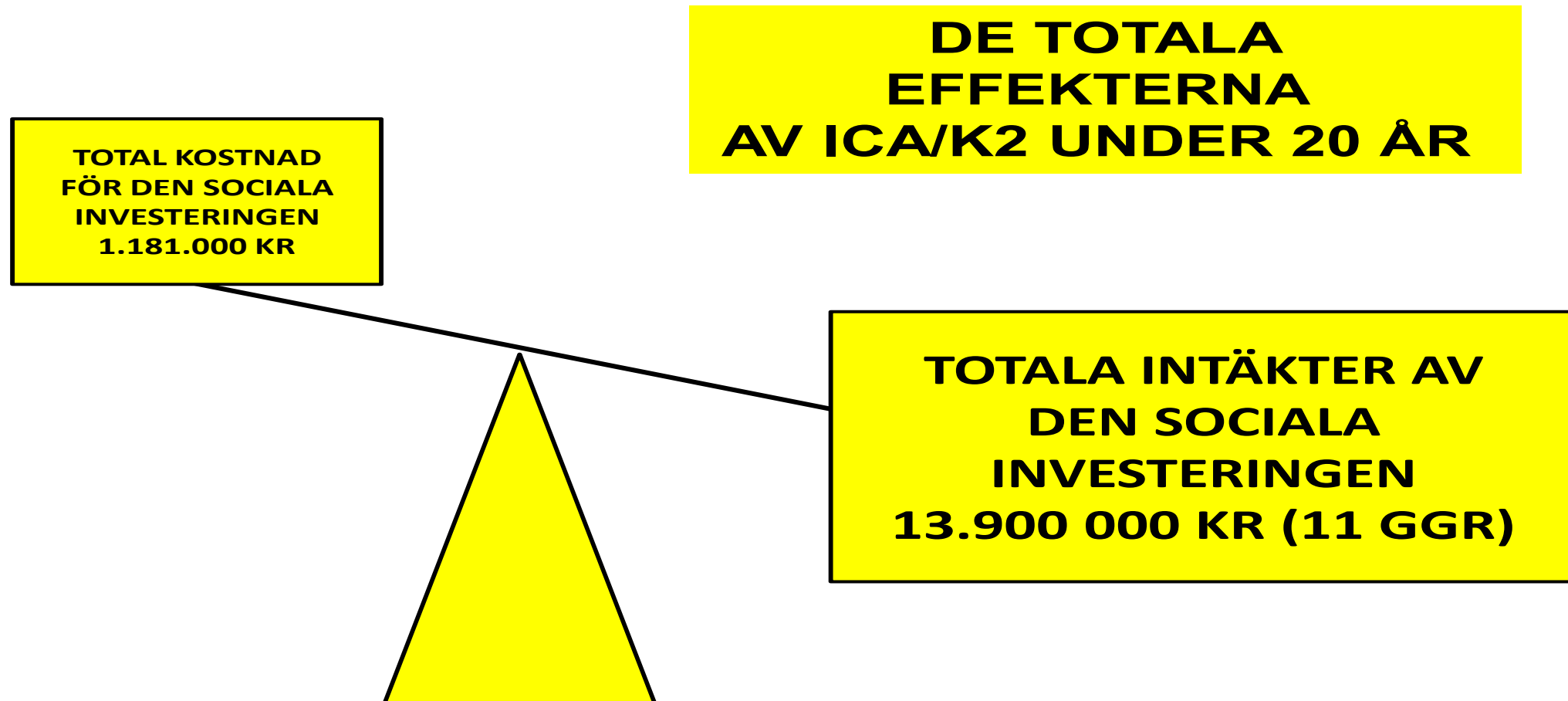
SAMHÄLLSVINST

**7 PERSONER I ARBETE 4 ÅR
TIDIGARE
15 MKR**

ESF-PROJEKT & ICA MAXI SÖDERTÄLJE

nyanlända 10 person

De långsiktiga ackumulerade nettoeffekterna för Vivallaprojektet av att 18 personer erhållit arbete

Netto allt	36	37	39	43	50	55	65
Arbetsförmedling	-2 132 000	-1 872 385	-1 382 725	-511 445	455 203	871 675	1 221 818
Försäkringskassa	81 000	210 808	455 637	891 277	1 374 601	1 582 837	1 757 909
Kommun					30 593	20 489 336	22 458 122
Landsting					54 432	5 014 077	5 568 665
Rättsväsende					21 464	255 013	283 219
Övriga					17 808	1 391 848	1 454 095
Produktionsvärde					32 357	71 429 336	78 935 911
Summa					16 457	101 034 122	111 679 738

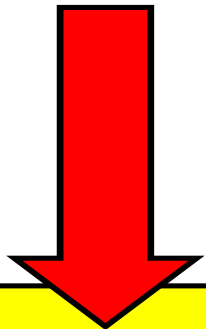
**KOSTNAD FÖR EN
INSATS
3.5 MKR**

**31 GÅNGER
PEMGARNA
BREAKVEN 3%
FRAMGÅNG**

**KOSTNAD
FÖR ATT
AVSTÅ
111 Mkr**

De sociala investeringarnas symboliska värde och värde som hävstång för en större förändringsprocess

MÅL

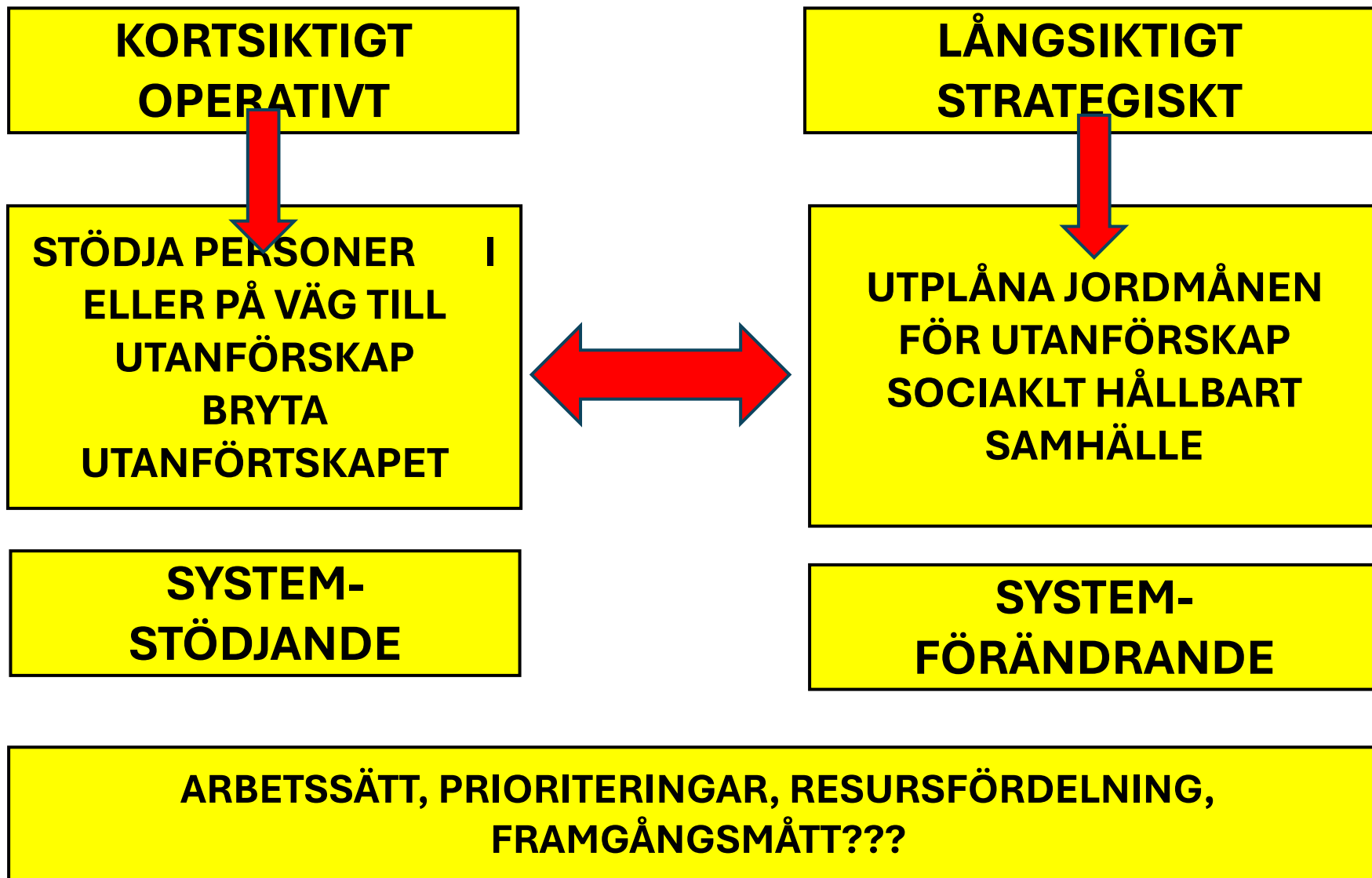
STYR- OCH
UPPFÖLJNINGSSYSTEM
ORGANISATIONSSTRUKTUR
RESURSFÖRDELNINGSSYSTEM
ERSÄTTNINGSSYSTEM

SOCIAL
INVESTERING

MEDEL

En operativ eller strategisk målsättning

ATT SAMTALA KRING

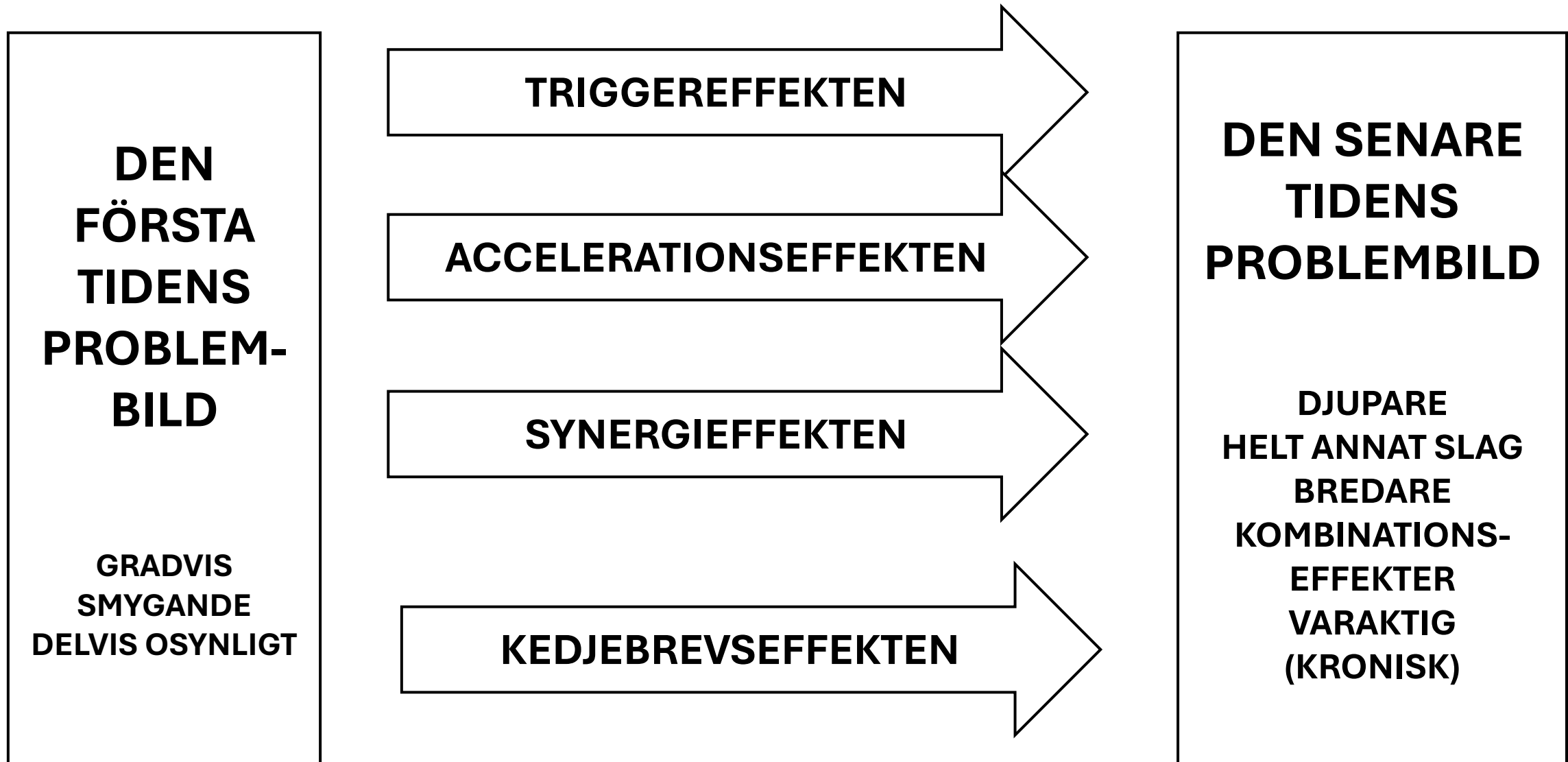
VILKA SLUTSATSER DRAR NI?
VAD KAN NI GÖRA KRING DETTA PÅ ER
HEMMAPLAN?
VAD ÄR VIKTIGAST, MEST BRÅTTOM?

DAG 2

3

**ETT STRATEGISKT
PERSPEKTIV PÅ
UTMANINGEN**

UTANFÖRSKAPETS ACCELERATORER

Utanförskap riskerar att bli ”kroniskt” när:

- det varar **många år**,
- det **går i arv till nästa generation**
- det blir **geografiskt koncentrerat**
- individens **kompetens och psykiska hälsa försämras**
- man **tappar kontakten** med arbetsmarknad, utbildning och nätverk

ATT GÅ PÅ DJUPET I FÖRÄNDRINGSARBETET

SYMPTOM

SE BEGRIPA ACCEPTERA

ORSAKER

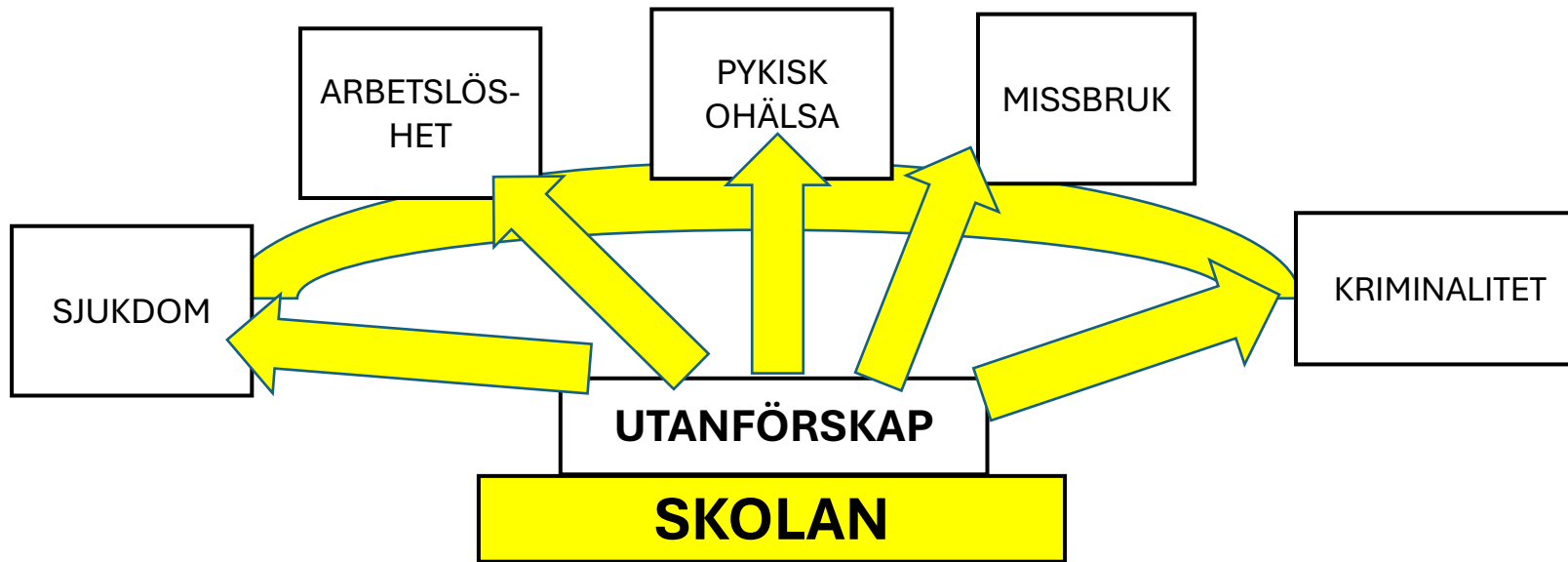
FÖRSTÅ ANALYSERA

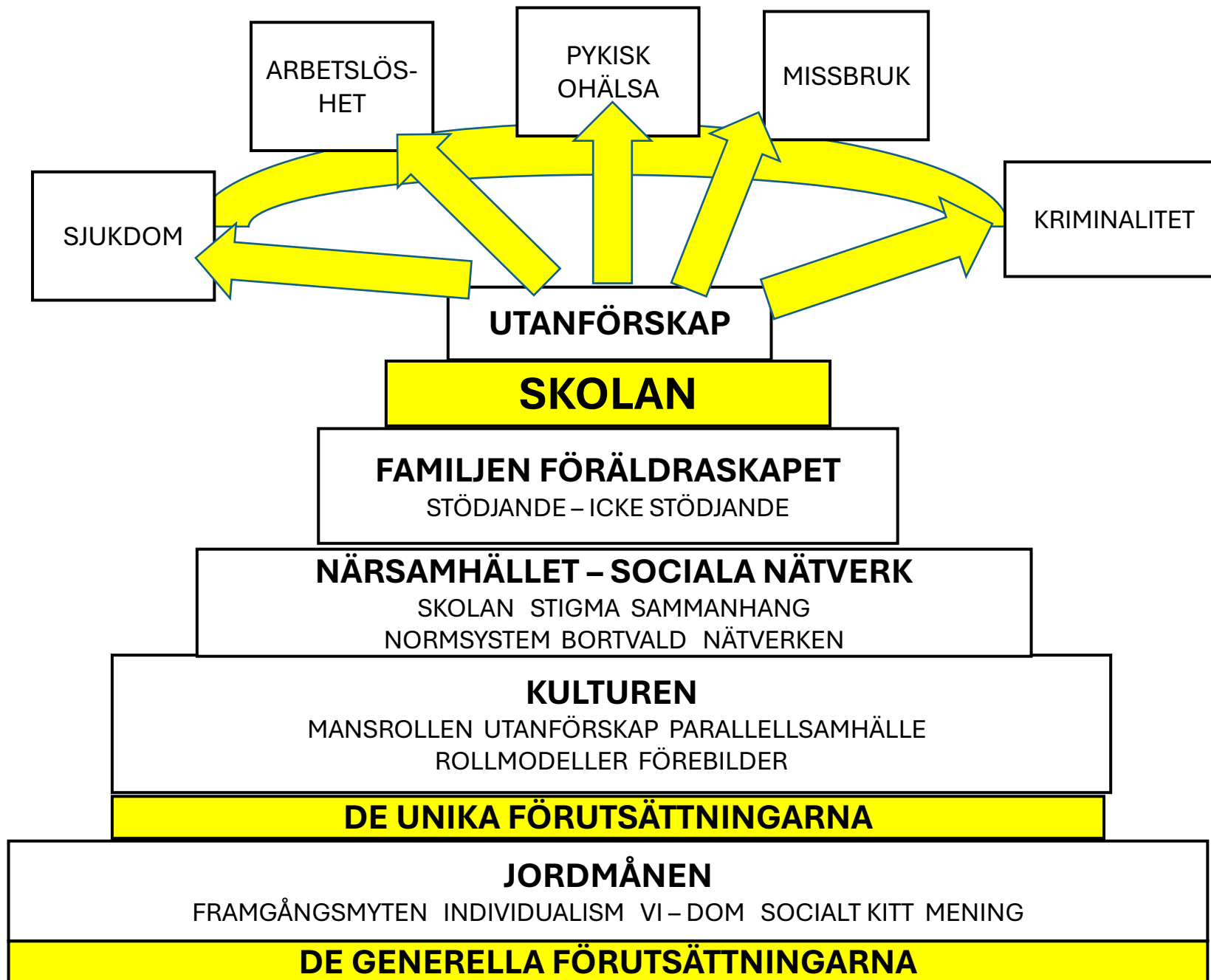
ORSAKERNAS ORSAKER

SYSTEMTÄNKANDE HELHETSSYN GENUIN
KOMPLEXITET

MINDSET

VÄRDERINGAR/MÄNNISKOSYN MORAL/ETIK VÄRLDSBILD

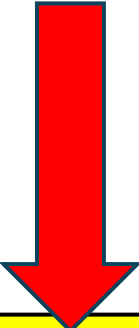
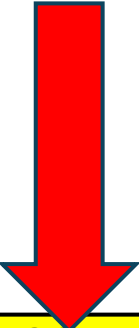

**KORTSIKTIGT
OPERATIVT**

**LÅNGSIKTIGT
STRATEGISKT**

**INDIVID(ER)
TIDIGT
ORSAKERNA
NÄTVVERKEN**

**STRUKTUR
GEOGRAFISKT
ORGANISATORISKT
ORSAKERNAS ORSAKER
MINDSET**

**PÅVERKA PERSONER
I ELLER PÅ
VÄG TILL
UTANFÖRSKAP**

**UTPLÅNA
JORDMÅNEN FÖR
UTANFÖRSKAP**

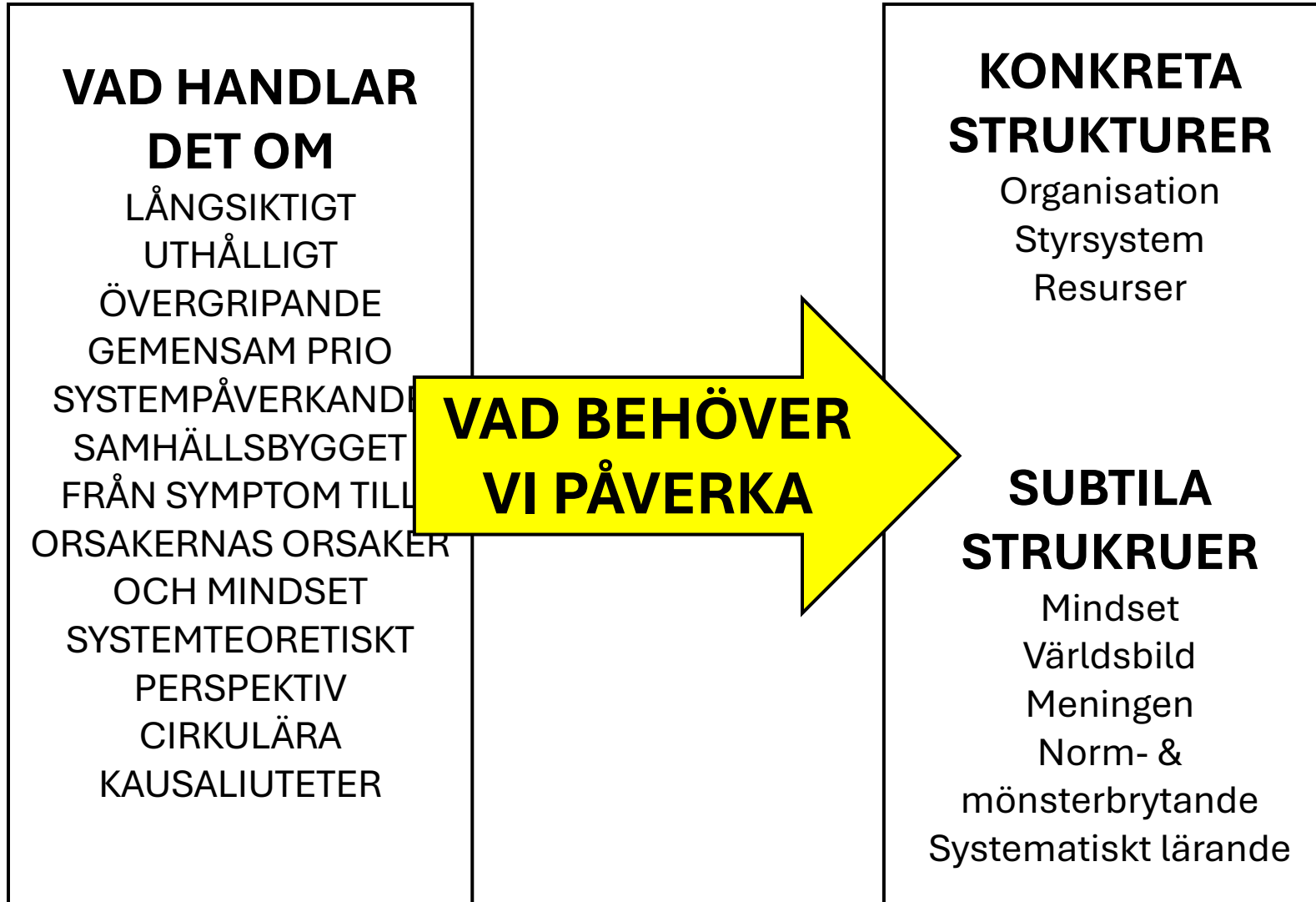

INDIVIDPÅVERKAN

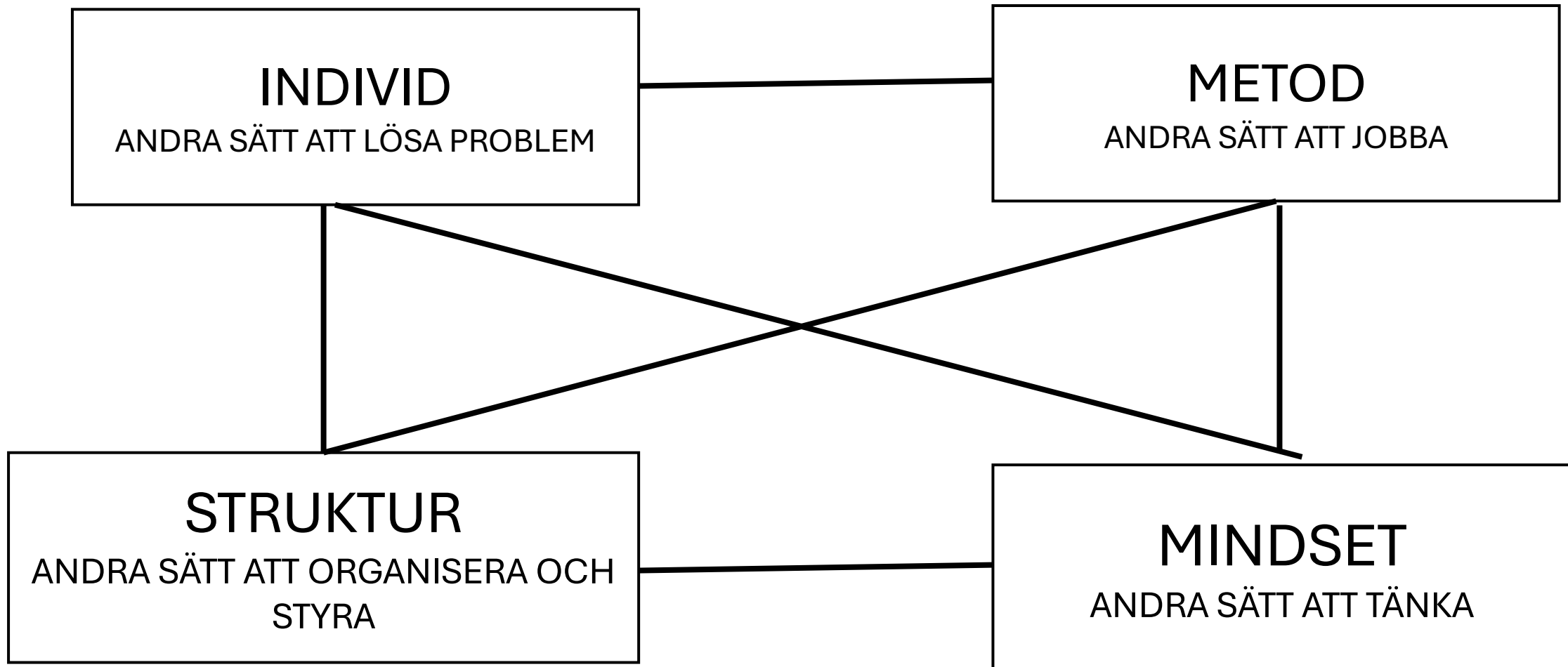
SYSTEMPÅVERKAN

**ARBETSSÄTT, METODIK, PRIORITERINGAR,
RESURSFÖRDELNING, FRAMGÅNGSMÅTT???**

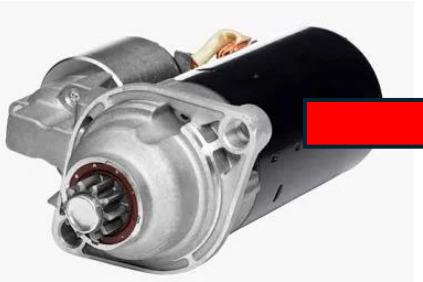
STRATEGISKT – VAD ÄR DET?

OLIKA NIVÅER I FÖRÄNDRINGSARBETET

**NÅGRA VERKTYG
KONKRET SAMVERKAN
PÅ RIKTIGT**

GEMENSAM
INSIKTSSKAPANDE
PEDAGOGISK PROCESS
FRÅN SYMPTOM TILL
GEMENSAMT MINDSET

KOMMUNIKATION,
FÖRANKRING
UTVÄRDERING/ANALYS
IMPLEMENTERING

SOCIALT
INVESTERINGSPERSPEKTIV
OPERATIVT/STRATEGISKT

GEMENSAM NULÄGES-
OCH ORSAKSANALYS

GEMENSAM OPERATIV
OCH STRATEGISK
LEDNING

SAMVERKAN
UPPDRAG
**NYCKEL-
PERSONER**
TILLIT
RELATIONER
FÖRTROENDE
LEGITIMITET

GEMENSAM STRATEGI,
PRIORITERINGAR
MÅLSÄTTNING OCH
HANDLINGSPLAN

GEMENSAMMA
RESURSER OCH
ROLLFÖRDELNING

GEMENSAM STRUKTUR
NÄTVERKSLIKNANDE
ORGANISAION

Uppdrag
Avgränsning
Bemanning

Lärande, analys, återkoppling, revidering

Mobilisering
Mindset
Synsätt
mars

Nuläge
Orsaker
juni

Mål
aug

Strategi
Nov

Plan roller
jan

Genomförande

Gemensam
Nulägesanalys
Orsaksanalys
Behov av
åtgärder

Mål olika
tidsperspektiv,
olika prio, olika
organisationer

Ny grupp-
tvärgrupper
Tre olika
uppgifter
Slaget
Kriget
Freden

Vad är prio
vem
Var börja
Hur lyckas
Partners

Fortsatt
tvärgrupper
Revidera slaget
kriget freden

Plan

Lednings-struktur
Implementering
resurser
Arenor

Vad göra
Vad fortsätta
Vad utvidga/bygga vidare
Vad börja
Vad sluta

LEDNINGSSTRUKTUR --- PARTNERS

TVÅ PROCESSER

GEMENSAM
LÄGESBILD

GEMENSAM
MÅLBILD

GEMENSAMMA
ROLLER

GEMENSAM
TIDPLAN

GEMENSAM
UPPFÖLJNING

SAMVERKANSLEDNING

TID, KOMMUNIKATION,
PRESTIGEFRITT, ÖPPENHET

TILLIT, FÖRTROENDE, RELATIONER

ATT BYGGA FREDEN

tre tidsperspektiv på samma gång

ATT VINNA SLAGET

SYMPTOMEN

Det akuta
Våldet
Kriminaliteten

+

ATT VINNA KRIGET

ORSAKERNA

De omhändertagna
Nyrekrytering
De upptäckta

+

ATT VINNA FREDEN

ORSAKERNAS
ORSAKER
MINDSET

Legitimitet
Tillit, förtroende
De ännu ej upptäckta
De med
livsutmaningar

Den bärande triangeln

DET PRIVATA
Handel
Fastighetsbolag
Finans/försäkringsbolag
Småföretag
Arbetsgivare

**HUR SER DE OLIKA
ROLLERNA UT?
VEM GÖR VAD?**

**UTANFÖRSKAP
VS
SOCIAL
HÅLLBARHET**

DET OFFENTLIGA
Skola
Socialtjänst
Kultur/frtid
Vård/sjukvård
Rättsväsendet
Arbetsförmedling
Försäkringskassa

CIVILSAMHÄLLET
De boende
Gräsrotter
Folkrörelser
Idrottsrörelsen
Studieförbund
Volontärer

REKRYTERING
JOB

STUDIE-
MOTIVERANDE

ARBETSLIVS-
INTRODUKTION

**NÄRINGSLIVETS
ROLL KRING
UTANFÖRSKAPET**

LEDARSKAP
PÅVERKAN

NÄTVERK
KONTAKTER
SOCIALT KAPITAL

TILLIT
GEMENSKAP

KOMPETENS-
UTVECKLING

Påfart ICA

JONAS HAR I SIN ICA-MAXI
BUTIK FÅTT IN MER ÄR 500
PERSONER PÅ
ARBETSMARKNADEN

Övergripande målsättning

1000 personer har genomgått
programmet 2027

MENING

FOKUS
PASSION

**CIVIL-
SAMHÄLLETS
OLIKA ROLLER
KRING
UTANFÖR-
SKAPET**

KREATIVITET
ENTREPRENÖRSKAP

KONTAKTYTOR
NÄTVERK

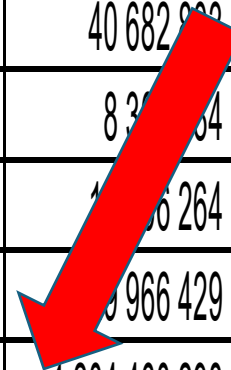
SAMMANHANG
TILLHÖRIGHET

HOPP
LUST

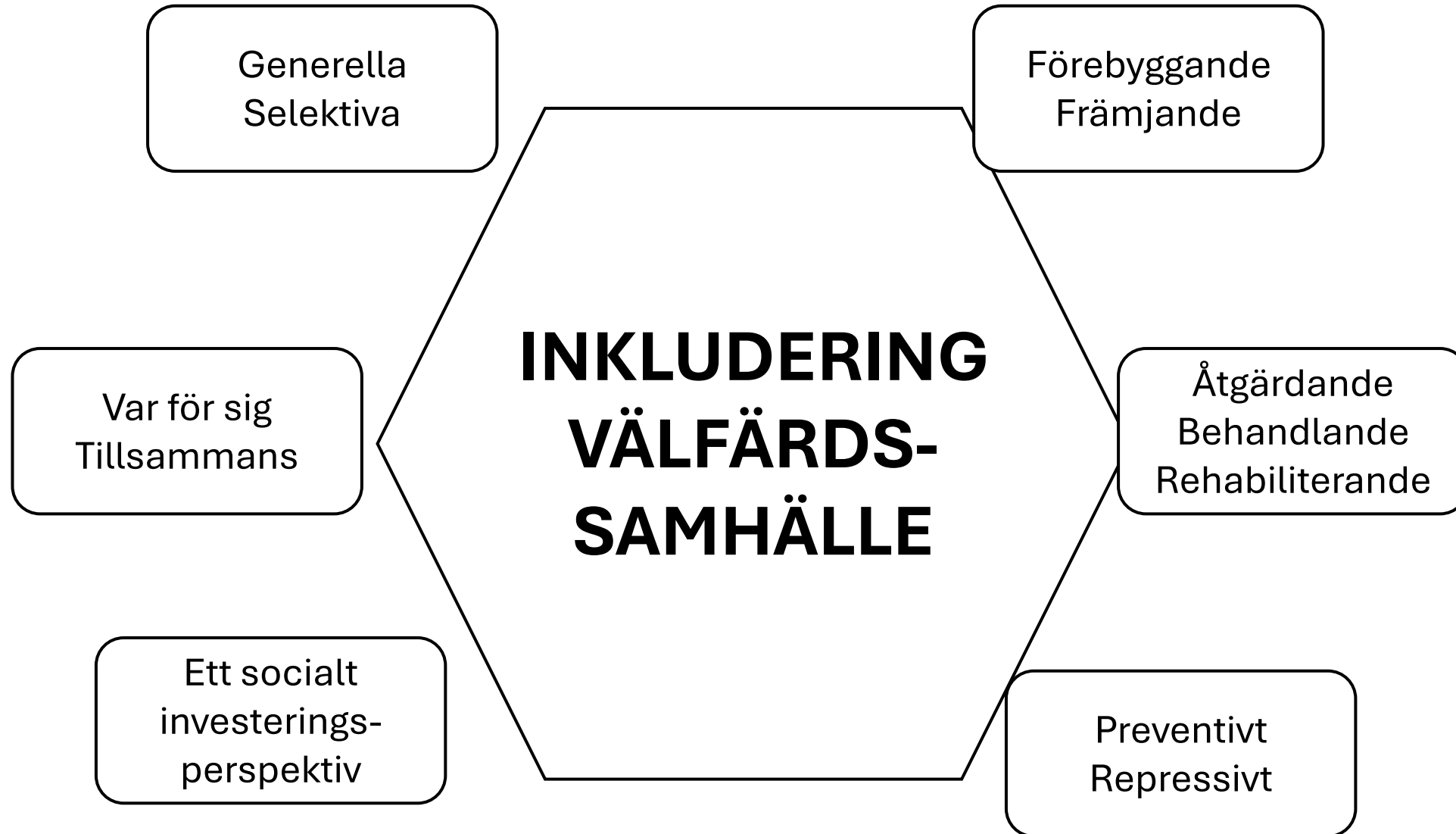
32 klubbar får in vars 3 personer i arbetslivet

		29	33	40	45	55	65
		1 136 151	2 107 338	3 480 037	4 253 750	5 673 725	6 847 817
Försäkringskassa	2 952 000	11 144 069	20 670 065	34 134 339	41 723 389	53 250 486	61 171 391
Kommun	11 524 320	43 505 357	80 693 919	133 257 129	162 884 040	211 255 309	247 225 209
Landsting	1 788 000	6 749 863	12 519 674	20 674 864	25 271 484	33 707 538	40 682 999
Rättsväsende	364 800	1 377 153	2 554 350	4 218 227	5 156 061	6 877 243	8 356 664
Övriga	451 200	1 703 321	3 159 327	5 217 281	6 377 233	8 506 063	10 566 264
Produktionsvärde	40 320 000	152 211 670	282 322 844	466 225 117	569 880 437	725 103 374	896 966 429
Summa	57 701 280	217 827 585	404 027 517	667 206 994	815 546 395	1 044 373 737	1 204 460 298

Det offentligas roll kring utanförskapet

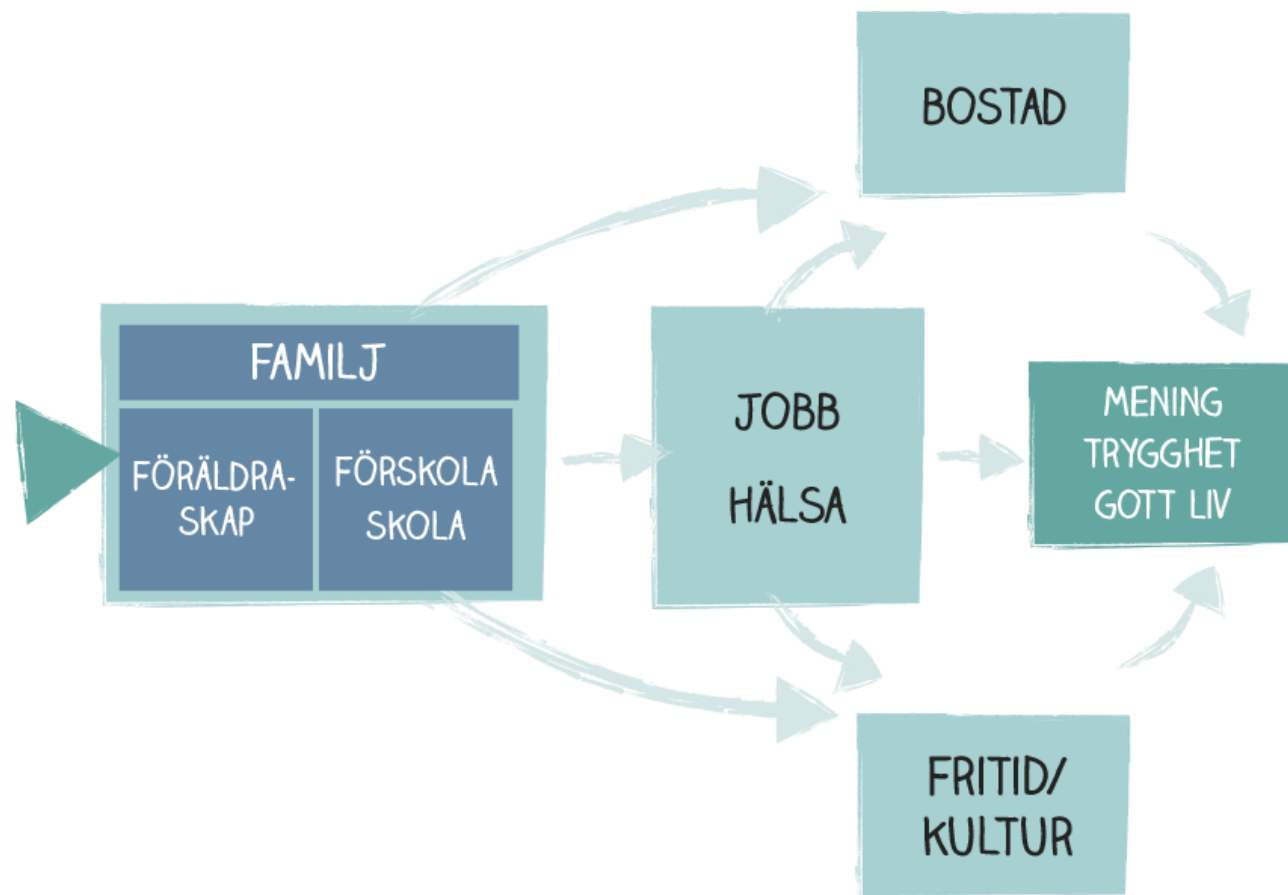
MOT ALLA ODDS

TILLSAMMANS GÖR VI SKILLNAD I ORTEN

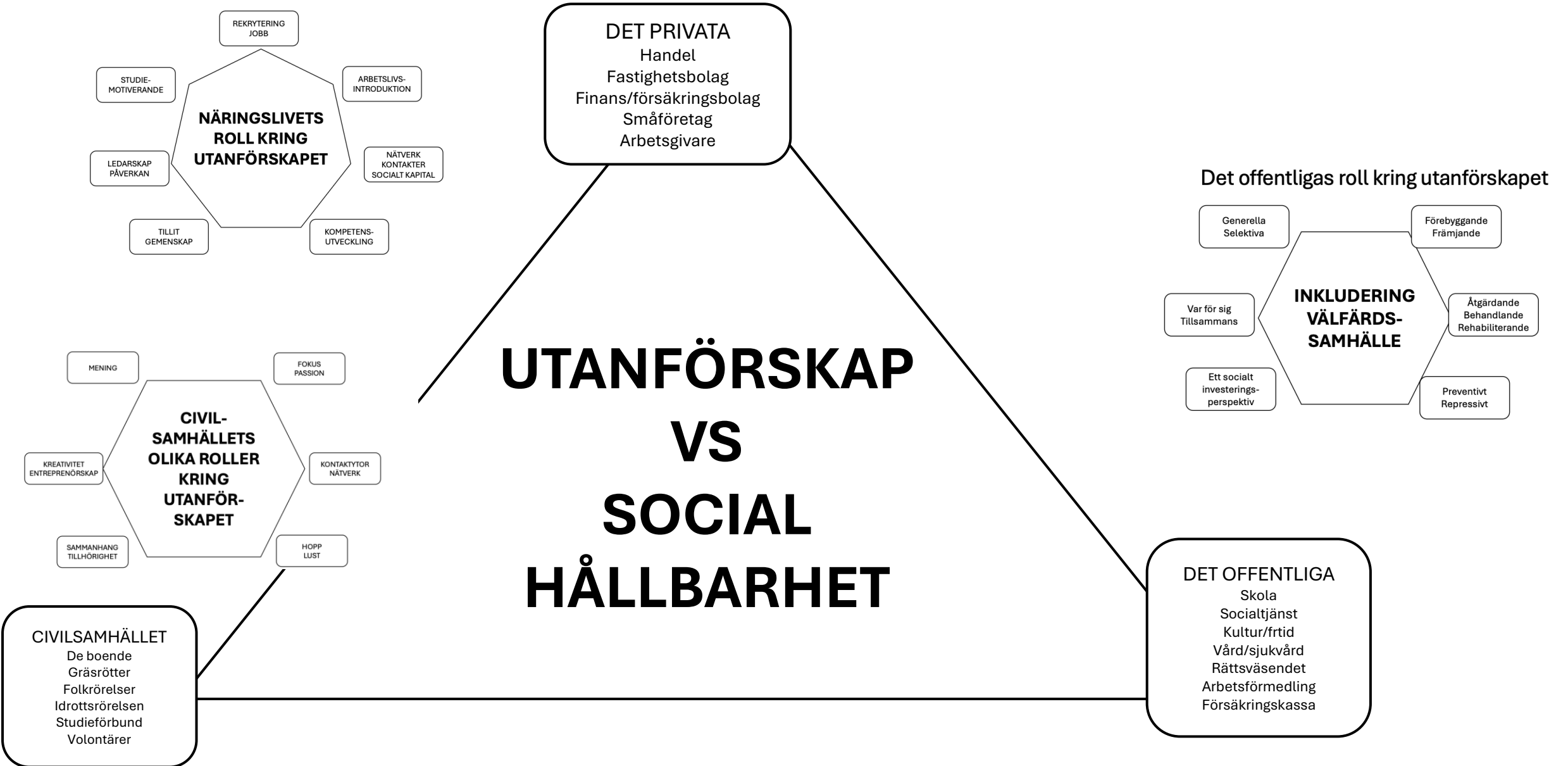

EVA NILSSON LUNDMARK & INGVAR NILSSON

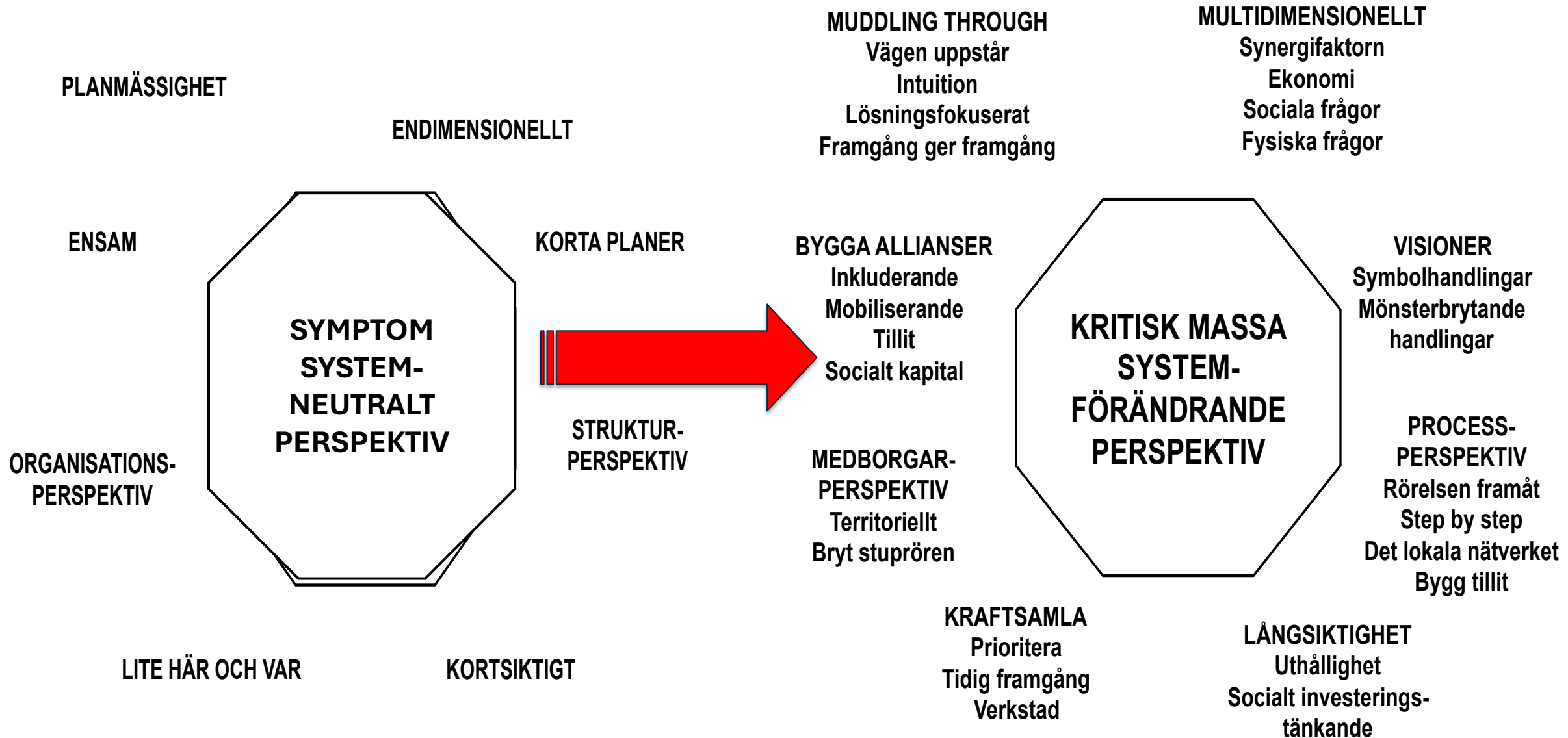
STOPPA
VÅLDET

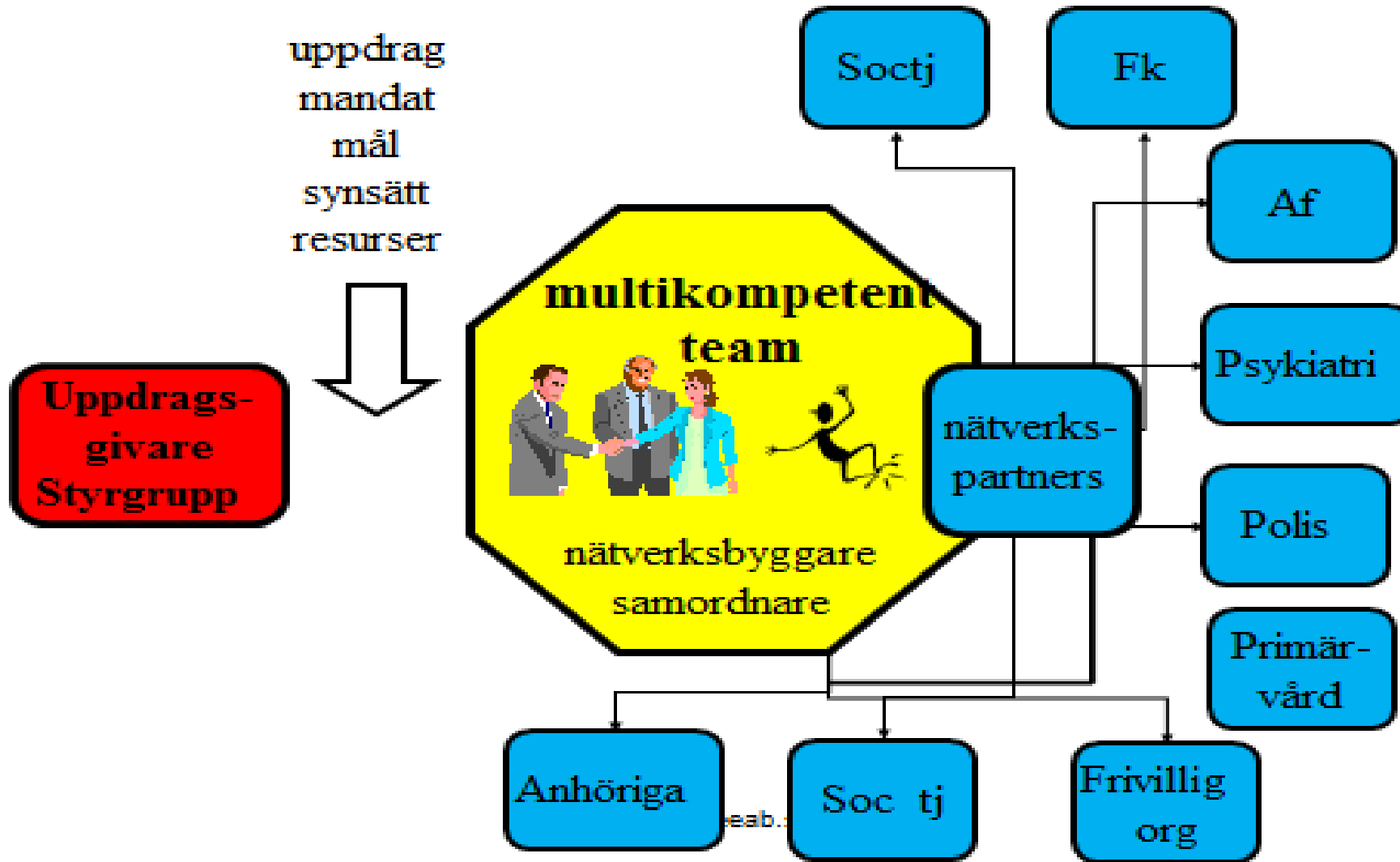
Den bärande triangeln

ETT HELT NYTT MINDSET

EN ARBETSSTRUKTUR

KRITERIER PROFIL EGENSKAPER

STRUKTUR
EN DÖRR IN
MULTIKOMPETENS
KONTIUITET
LÅNGSIKTIGHET
UTHÅLLIGHET
UPPDRAG
MANDAT
RESURSER
LEGITIMIET
VÄRDEGRUND
MINDSET

STRATEGISK OCH OPERATIV LEDNING

Strategisk ledning – långsiktigt
Uppdrag; formulera en långsiktig strategi för att i samverkan skapa ökad trygghet och social uthållighet

Beskriver och analyserar situationen/läget

Formulerar visioner, mål och prioriterar

Följer upp och låter utvärdera

Skapar förutsättningar

Upprättar samverkansavtal och överenskommelser

Fokus, orsakerna och orsakernas orsaker

Integreras med andra samverkansledningar

Mandat att analysera och fatta beslut om långsiktiga övergripande strategier och strukturer

Operativ ledning – akut, arbetsgrupp
Uppdrag; Skapa en ledningsorganisation för att lösa kortsiktiga problem kring trygghet och social uthållighet

Skapa en fungerande ledningsorganisation baserad på tillit och relationer

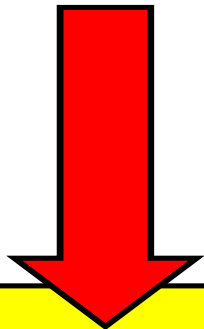
Utveckla effektiva metoder för samverkan

Genomföra och utvärdera detta RFokus; problemlösning av akuta händelser så att det långsiktiga syftet med arbetet uppnås

Mandat; gruppen ska vara sammansatt av personer med beslutmandat kring akuta och kortsiktiga frågor kring trygghet och social uthållighet

De sociala investeringarnas symboliska värde och värde som hävstång för en större förändringsprocess

MÅL

STYR- OCH
UPPFÖLJNINGSSYSTEM
ORGANISATIONSSTRUKTUR
RESURSFÖRDELNINGSSYSTEM
ERSÄTTNINGSSYSTEM

**SOCIAL
INVESTERING**

MEDEL

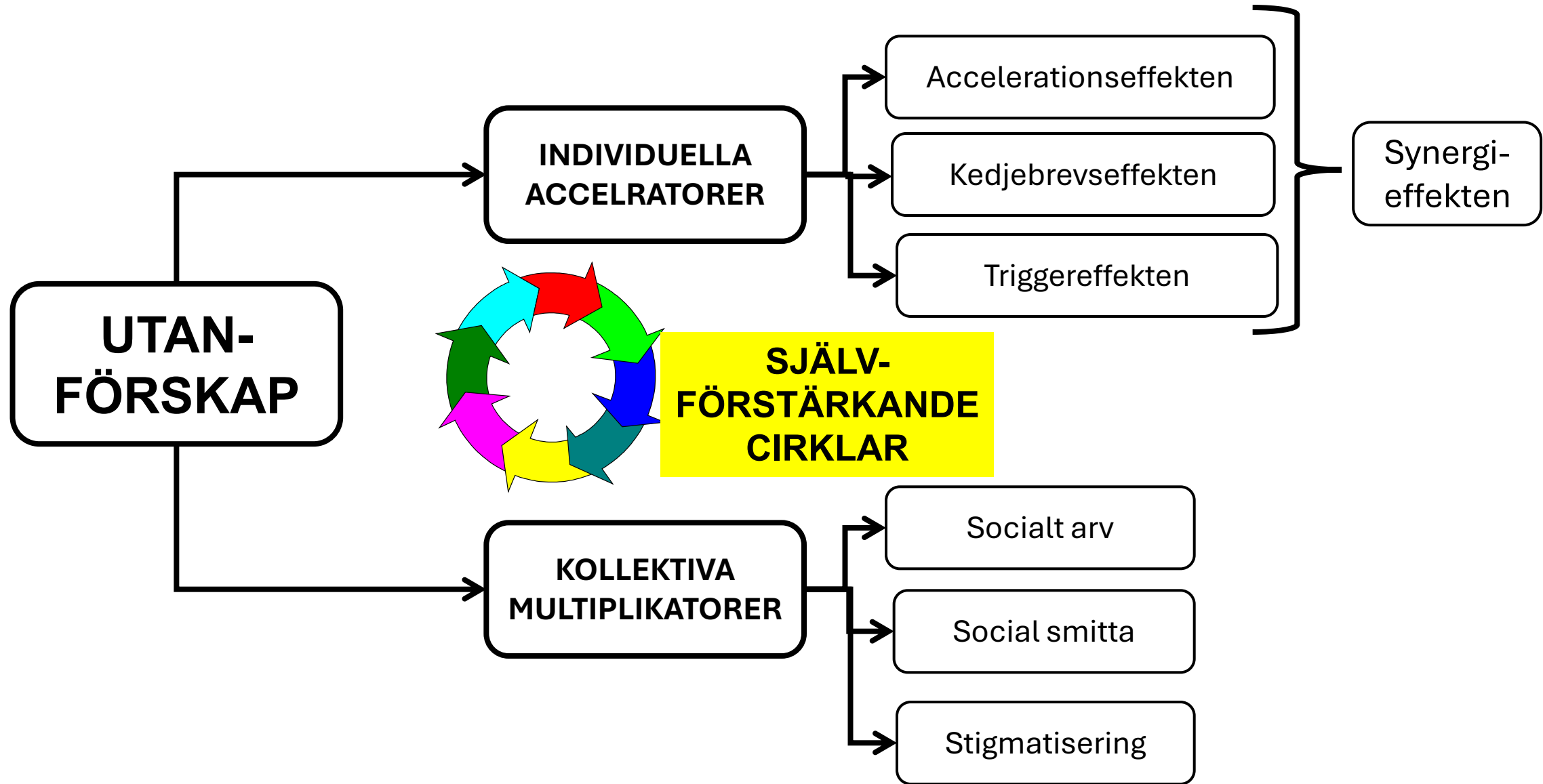
ATT SAMTALA KRING

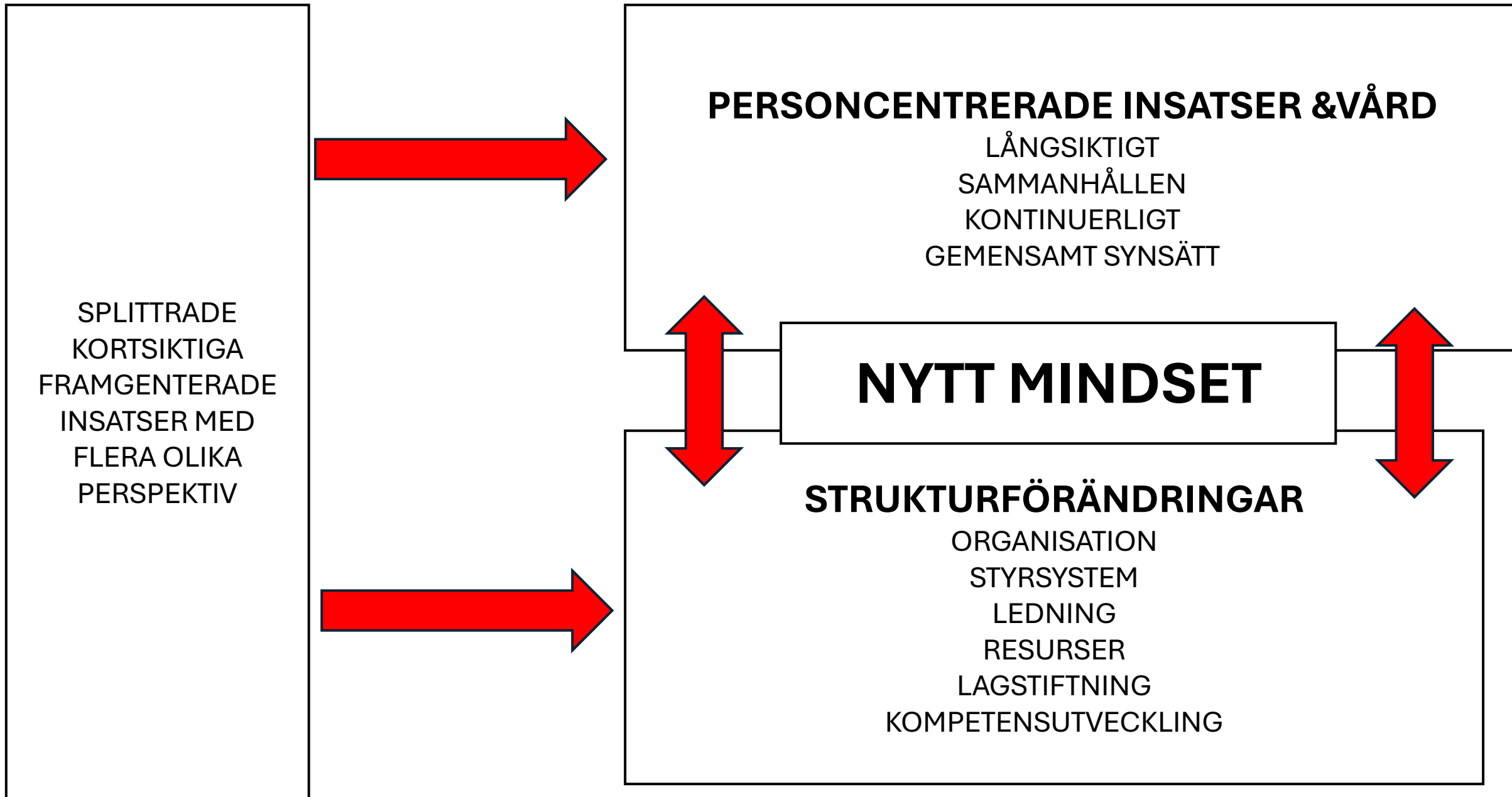
- HUR SER ETT SOCIALT
INVESTERINGSPERSPEKTIV UT KRING
DESSA FRÅGOR?
- HUR KAN DU/NI BYGGA SAMVERKAN PÅ
HEMMAPLAN?
  - VAD KONKRET VILL/KAN VI GÖRA?
- VILKA UTMANINGAR STPR DU INFÖR

4

**ATT FÖRÄNDRA
DE FÖRSTA STEGEN**

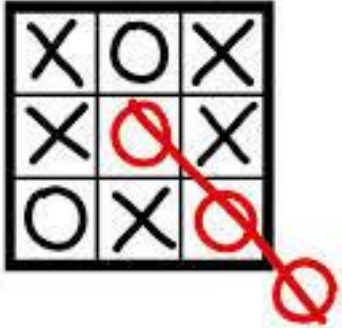
UTANFÖRSKAPETS FÖRSTÄRKNINGSMEKANISMER

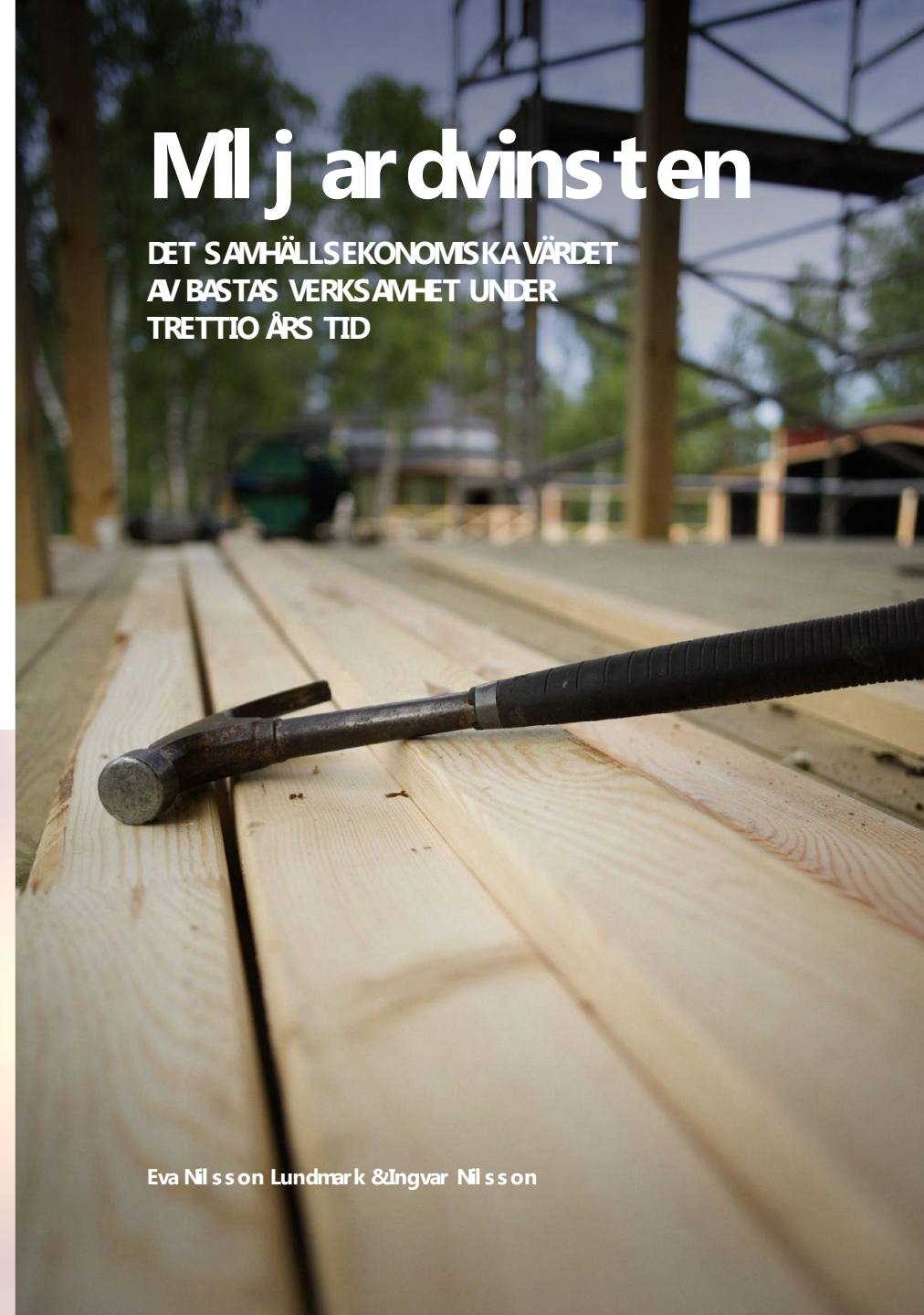
basta!

**THINK
OUTSIDE
THE BOX**

Miljardvinsten

DET SAMHÄLSEKONOMISKA VÄRDET
AV BASTAS VERKSAMHET UNDER
TRETTIO ÅRS TID

Eva Nilsson Lundmark & Ingvar Nilsson

VÄRDET AV ATT BRYTA UTANFÖRSKAPET EN SOCIAL INVESTERING - FALLET BASTA

KOSTNAD ETT ÅR
BASTA
456.000 KR

74 GÅNGER

VÄRDET AV ATT BRYTA ETT MISSBRUKSLIV UNDER 25 ÅR
FÖRDELAT PÅ AKTÖRER OCH TIDPUNKTER

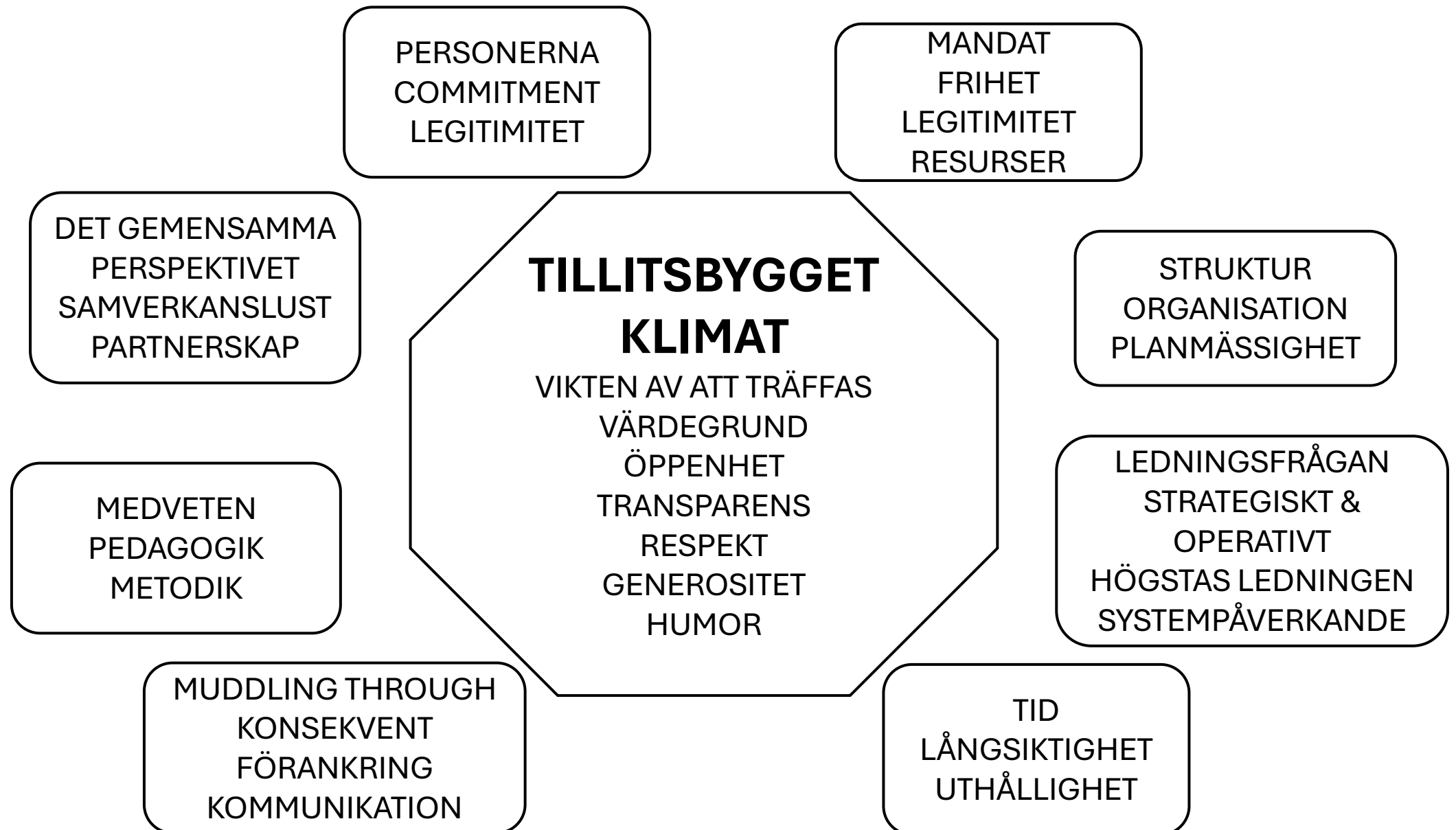
	1	2	4	8	15	20	25
Arbetsförmedling	2 182	4 280	8 237	15 277	25 229	30 838	35 448
Försäkringskassa	14 455	28 353	54 567	101 212	167 140	204 300	234 842
Kommun	255 750	501 663	965 480	1 790 775	2 957 269	3 614 755	4 155 161
Region	100 676	197 479	380 060	704 937	1 164 126	1 422 945	1 635 675
Rättsväsende	645 235	1 265 654	2 435 822	4 517 937	7 460 935	9 119 717	10 483 114
Övriga	683 636	1 340 979	2 580 790	4 786 859	7 904 971	9 662 475	11 107 015
Produktionsvärde	131 040	341 040	1 012 046	2 421 584	4 413 858	5 536 791	6 459 760
Summa	1 832 974	3 679 448	7 437 002	14 338 581	24 093 528	29 591 821	34 111 015

34 MKR

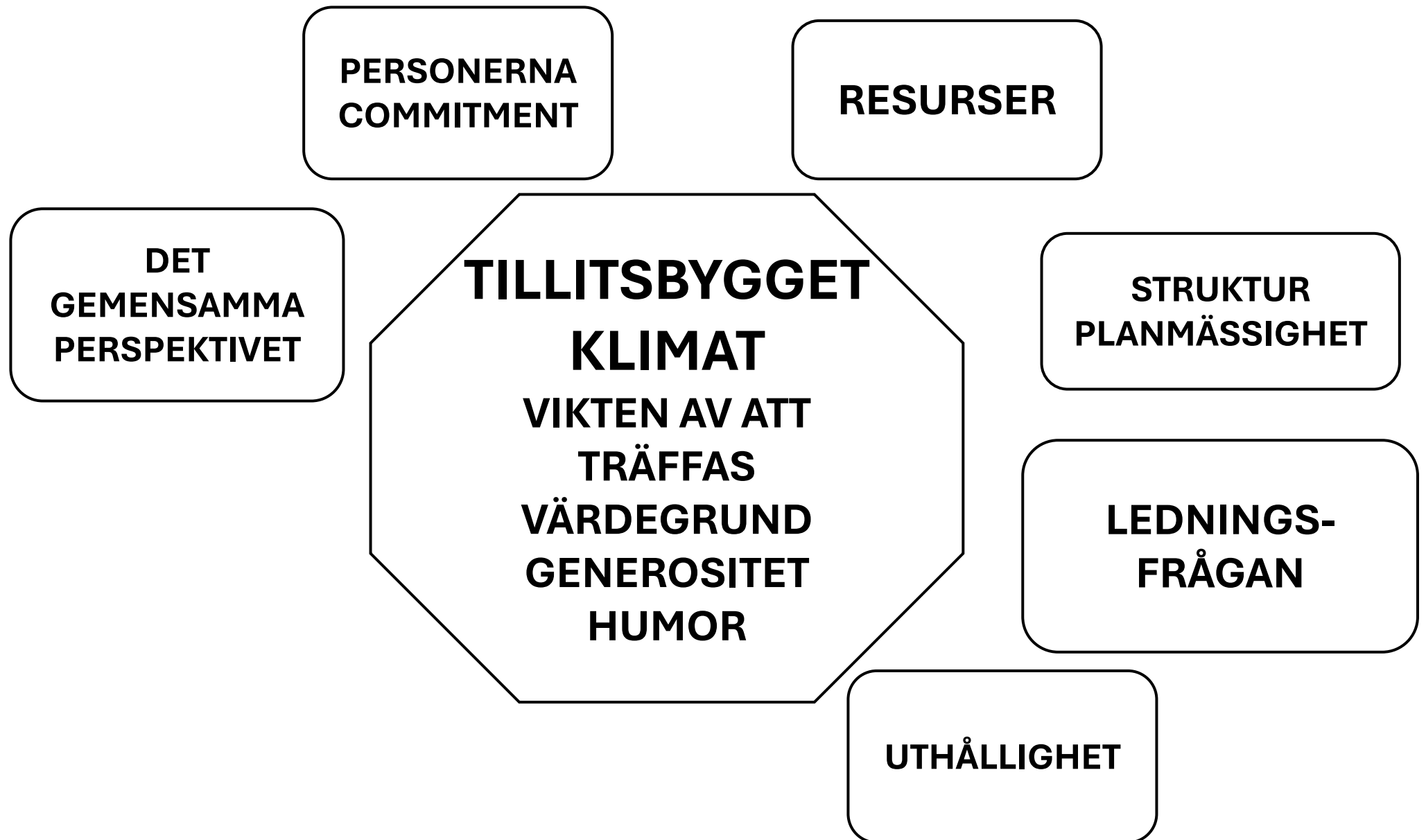
- * Man måste lämna **det kortsiktiga ettårs - budgettänkandet** Ofta minst ett fem-tioårsperspektiv.
- * Man måste i väsentliga delar lämna det **förhärskande stuprörtänkandet** och arbeta utifrån tanken om gränsöverskridande och helhetssyn.
- * Detta kräver genuin, långsiktig och systematisk samverkan. **En fungerande samverkan** kräver en struktur, en ledningsorganisation, en policy, resurser och ett gemensamt synsätt liksom en gemensam gränsöverskridande plan baserad på en gemensam nuläges- och orsaksanalys.
- * Detta måste göras **tidigt, under barn- och ungdomsåren** – det är oerhört dyrt att vänta. Ungas självidentifiering i någon form av potentiell utanförskapsroll sker ofta redan under låg- och mellanstadietiden.. Men även kring **vuxna måste man agera tidigt** då den psykiska ohälsan växer fram så att den inte fördjupas eller blir permanent och kronisk.
- * Ett viktigt fokus i arbetet bör vara barn och unga. Och då finns det två kanaler som i princip alla unga påverkas genom under hela uppväxten – **skolan och föräldrarna (familjen)**.

- * Detta kommer att kräva både **ledning och en pedagogisk process** struktur ledning resurser analys mål plan
- * Man bör jobba med utgångspunkt i begreppet **sociala investeringar** – det vill säga ta måttliga kostnader idag för att undvika stora kostnader i framtiden.
- * Sociala investeringar bör vara både **operativa och strategiska** vilket innebär att man inte bara löser konkreta problem kring olika målgrupper utan också påverkar (utplånar) jordmånen för detta utanförskap.
- * Man bör ha **ett systempåverkande och systemförändrande perspektiv**. Detta innebär att arbetet inom området också leder till omprövningar av våra grundläggande synsätt och värderingar – vårt mindset, vår värdegrund, liksom vår människosyn i stort.

FRAMGÅNGSFAKTORER

FRAMGÅNGSFAKTORER - KORTVERSION

ANDRA AKTÖRER

regionen
Näringsliv
civilsamhälle

**DEN BYRÅKRATISKA
RÄDSLAN**

Rädslan att göra fel

**UTMANINGAR
SVÅRIGHETER
HINDER**

**SYNSÄTT
MINDSET**

Öppenhet
Raka rör

TIDEN

Nedlagd tid
Tempo – fort
långsamt

NÅNANNANISMEN

Upplevd vanmakt &
maktlöshet

**DEN STATLIGA
NIVÅN I OTAKT**

MISSTAG ATT UNDVIKA

- Revirkamper och Svarte Petter spel
- För bråttom- man glömmer att förankra
- För långsamt – blir bara prat ingen verkstad
- Orealistiska mål i förhållande till de resurser man har och de problem man ska lösa
- Brist på tillit – man mörkar för varandra
- Feghet – man väjer för svåra men viktiga beslut
- Man får inte med alla aktörer t.ex. skolan, fastighetsägarna eller regionen
- Det saknas commitment från nyckelaktörer
- Den gemensamma lägesbilden accepteras inte (för plågsam, inte PK)

FRAMGÅNGSFAKTORER – VAD KRÄVS FÖR ATT LYCKAS

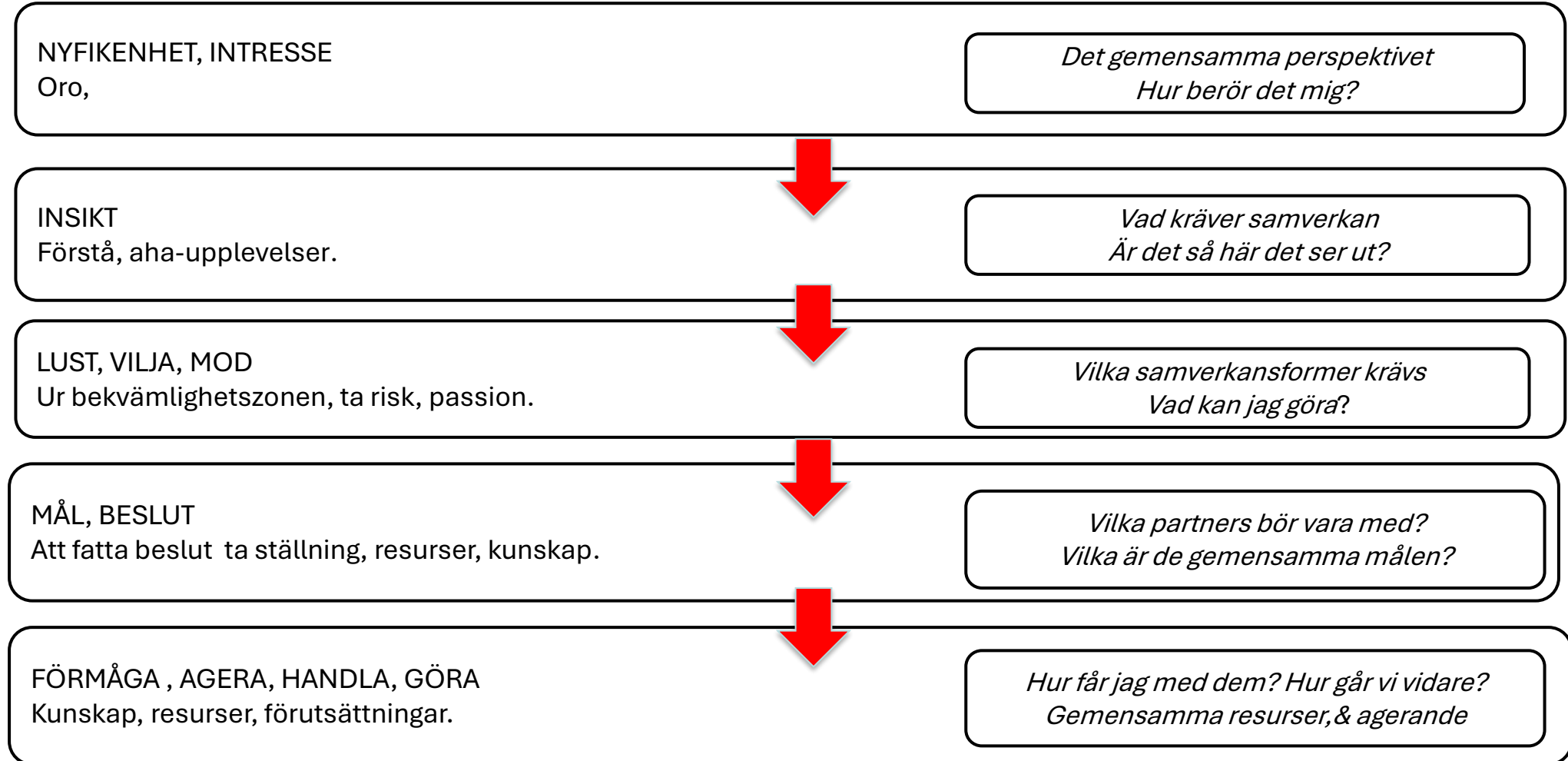
• ATT LEDA ARBETET

- Skapa en fungerande ledningsgrupp
- Commitment i denna grupp
- Insikt om behovet av samverkan
- Någon tar ledartröjan
- Bygga tillit i denna grupp – transparens och öppenhet
- Både jobba strategiskt och operativt
- Struktur och metodik i arbetet
- Inled med att skapa synliga framgångar

• DET KONKRETA ARBETET

- Hitta rätt tempo inte för fort inte för långsamt
- Balans förankring – genomförande
- Var tidigt konkret
- Börja där sannolikheten att lyckas är stor
- Dela på vinster och framgångar

Det nödvändiga uppvaknandet

**ATT SAMVERKA PÅ RIKTIGT
MOT UTSATTHET OCH
UTANFÖRSKAP**

GENOMFÖRANDE

Från prat till verkstad
Konkret, begripligt, viktigt, symboliskt viktigt

LEDNINGSTRUKTUR & PARTNERSKAP

Uthållighet
Gränsöverskridande, strategiskt & operativt

EN TIDSKRÄVANDE PROCESS

Metodik pedagogik
Sakfrågor & tillitsbygge

LEDARTRÖJAN

Beslut, mandat legitimitet
Bryta mönster, risktagande & mod

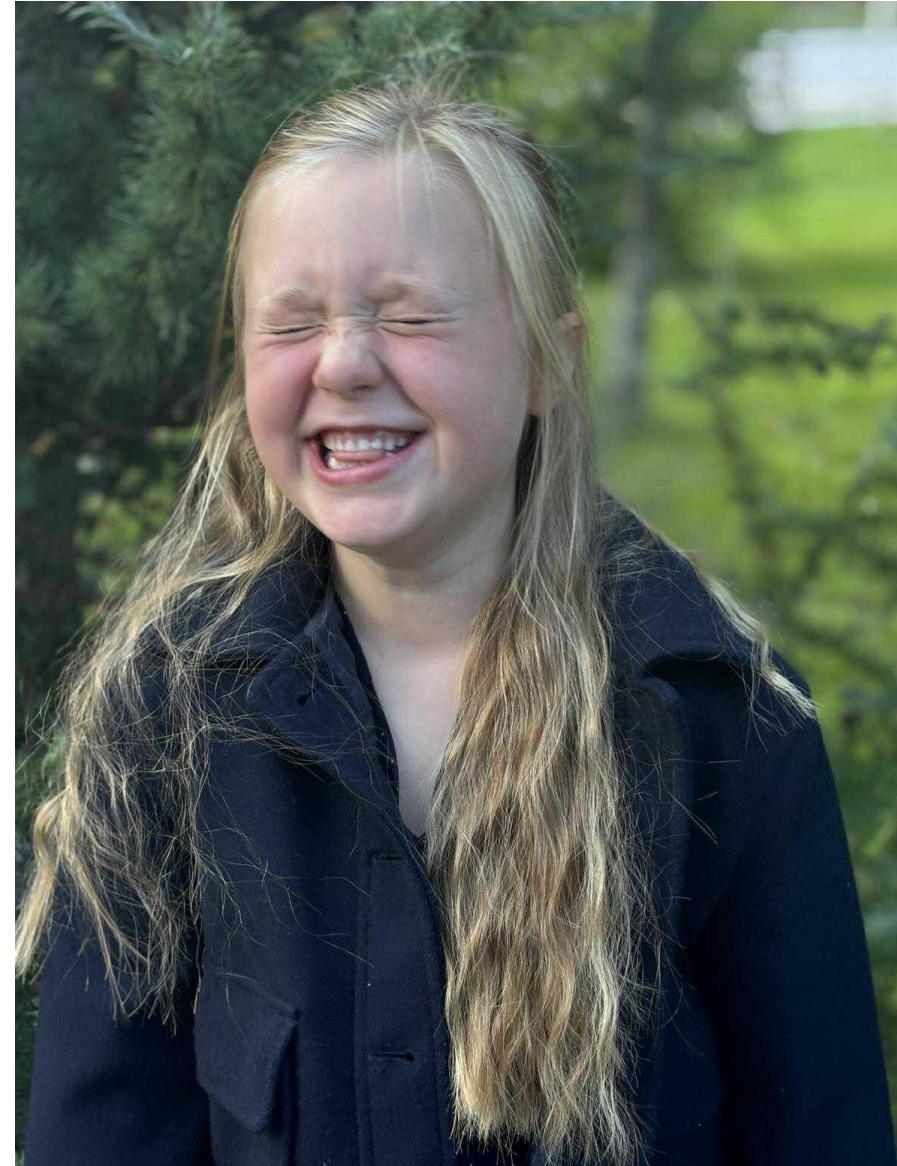
INSIKT

Insikt att vi har ett gemensamt problem – från symptom till orsaker, det finns inget quick fix
Både preventiva och repressiva åtgärder. Vi behöver en gemensam lösning och samverka på riktigt

- Börja i det lilla
- Lågt hängande frukter
- Där chansen att lyckas är stor
- In Sweden we have something called fika
- Framgång leder till framgång
- Partnerskap och samverkan är nyckeln
- Samverkan är som en kärleksrelation; Man ger och man ger och man ger – och så kanske man får och då fortsätter man ge
- Tänk Greta

Så visst vill du investera i min framtid?

ATT SAMTALA KRING

- VAD GÖR VI NÄR VI KOMMER HEM –
VAD TAR VI MED OSS?
- VILKA KONKRETA STEG KAN VI SE?